

**A GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL ÉS
MUNKÁJÁNAK ISMERTSÉGE, MEGÍTÉLÉSE,
VALAMINT A VERSENYTÖRVÉNYRŐL
ALKOTOTT VÉLEMÉNYEK A
JOGÁSZTÁRSADALOM KÖRÉBEN**

Kutatási jelentés

A kutatást a Gazdasági Versenyhivatal megbízásából a TÁRKI Rt. végezte

Kutatásvezető: Sági Matild

A tanulmányt készítette: Bernát Anikó

Budapest, 2004. október–november

Vezetői összefoglaló	3
1. Bevezetés	6
2. A minta összetétele	7
3. A jogászok általános attitűdjei a gazdasági versennyel kapcsolatban	10
4. A jogásztársadalom kapcsolata és viszonyulása a Versenytörvényhez.....	16
4.1. A jogásztársadalom Versenytörvénnyel kapcsolatos eddigi tapasztalatai.....	16
4.2. A Versenytörvény céljáról és a jelenlegi szabályozásról alkotott vélemények .	19
4.3. A Versenytörvénnyel kapcsolatos ismeretek	22
4.4. A Versenytörvény hatása az államra, az államigazgatásra.....	32
5. A Gazdasági Versenyhivatallal kapcsolatos ismeretek és a hivatal megítélése a jogászok körében	35
5.1. A Versenyhivatal tevékenységével kapcsolatos ismeretek.....	35
5.2. A Gazdasági Versenyhivatal és az Európai Unió	44

Vezetői összefoglaló

A TÁRKI Rt. 2004 októberében 400 fős mintán telefonos közvélemény-kutatást végzett a magyar jogásztársadalom körében a Versenyhivatal és a Versenytörvény ismertségéről, ezek megítéléséről. A jogásztársadalmon belül megkülönböztettünk négy csoportot, amelyek külön almintát képeznek és amelyek azonos arányban (25-25%) képviseltetik magukat a mintában. Ezek tagjai az alábbi jogászfoglalkozásokat űzik: ügyvédek; államigazgatásban dolgozók, bírók és vállalati jogászok.

A jogászok legnagyobb része a döntően piaci szabályozás híve, ellentétben a tavalyi évvel, amikor a legtöbben a kiegyenlített állami és piaci szabályozást preferálták a gazdasági folyamatok szabályozásában. Az állami szerepvállalás kizárólagos vagy döntő befolyása csak minden huszadik jogász szerint teremtené meg a megfelelő helyzetet. A magyar gazdaságon belüli verseny értékelésében a többség, azaz a jogászok közel háromnegyede úgy ítéli meg, hogy egyes ágazatokban erős, másokban viszont gyenge verseny tapasztalható. A jogászok fele erősebb versenyt vár, negyede-ötöde pedig éppen megfelelőnek tartja a verseny mértékét.

A mintába került jogászok harmada foglalkozott már mélyebben a Versenytörvénnyel; közülük is leginkább a vállalati jogászok és az ügyvédek tanulmányozták már a törvényt. A munkájuk során főként a gazdasági életet érintő kérdésekkel foglalkozó jogászok között közel kétszer akkora a Versenytörvényt valaha is mélyebben tanulmányozók aránya, mint az összes megkérdezett jogász között. A Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye a kérdezett jogászok negyedének-harmadának volt már.

A jogászok kétharmada jól tudja, hogy a törvényhozók szándéka a Versenytörvény létrehozásakor a gazdasági verseny tisztaságának fenntartása, az erős verseny védelme az alacsonyabb árak, a jobb minőség elérése érdekében. Ugyanakkor csupán egytizedük említette a fogyasztók tájékozottságának biztosítását, amely szintén célja a Versenytörvénynek. A jelenlegi versenyszabályozást összességében az aktuális jogi és gazdasági követelményeknek megfelelőnek tartja a jogásztársadalom legnagyobb csoportja. A megkérdezett jogászok négytizede igényelné, hogy jobban megismerhesse a Versenytörvényt, nagyobbik csoportjuk nem érzi ennek szükségét. A Versenytörvénnyel kapcsolatos ismeretek bővítése érdekében a jogászok kétharmada a jogtárakat,

jogesetgyűjteményeket venné elő, de egyre növekvő arányban vannak köztük olyanok is, akik a GVH ügyfélszolgálatától várják segítséget, illetve felkeresnék a GVH honlapját.

A jogászok kilenczede a piac felosztását, a fogyasztók megtévesztését és a versenytársak közti árakról való megegyezést egyaránt a Versenytörvénybe ütközőnek tartja. Mivel ezek a Versenytörvény megsértésének alapesetei, így látható, hogy a jogásztársadalom tagjai egy szűk réteg kivételével tisztában vannak a versenyjog alapjaival. A jogászok szintén közel kilenczede egyetért azonban azzal is, hogy a monopóliumok kialakulása is a Versenytörvénybe ütközik, ez azonban téves ismeret, amelyet mégis oszt a legtöbb jogász. Az agresszív marketingkampány erőfölényes pozícióban szintén nem törvényellenes, mégis a jogászok nagy többsége, négyötöde tévesen úgy véli, hogy ez a Versenytörvénybe ütköző magatartás. A jogászok negyede-ötöde helytelenül véli a Versenytörvény alapján összefonódásnak a továbbértékesítési céllal történő vállalatfelvásárlást a vagyonkezelő részéről, míg a tulajdonjog megszerzése nélkül más vállalkozás feletti irányítás megszerzését a jogászok fele tekinti összefonódásnak. Részvénycsere esetén tízből négy jogász gyanakszik összefonódásra.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélésről szinte minden jogász tudja, hogy a Versenyhivatal kompetenciájába tartozó ügy, és kartell-gyanú esetén is majdnem minden kérdezett jogász felkeresné a GVH-t, fogyasztó megtévesztése esetén pedig közel kétharmaduk tenné ezt. Mindez azt jelenti, hogy három jogászból legalább kettő tudná jól, hogy a fenti esetekben a Versenyhivatallal kellene kapcsolatba lépni. A közbeszerzési törvény megsértése viszont nem a GVH ügye, mégis a jogászok fele szerint fel lehet ezzel keresni a hivatalt. A jogászok azon fele is rossz ismeretek birtokában van, akik szerint a Versenyhivatalhoz lehet fordulni, amennyiben egy közszolgáltató nem tartja be a hatósági árakat. Még egy olyan nonszensz esetben is, mint a bennfentes információk alapján tett tisztességtelen lóversenyfogadás észlelése esetén is a GVH-hoz fordulna a jogászok egyötöde.

A jogászok több, mint négyötöde tudja jól, hogy a Versenytörvény az önkormányzatok és más állami szervek által irányított vállalatokra is vonatkozik. Több, mint felük azt is jól tudja, hogy a Versenytörvény tartalmaz az államra vonatkozó előírásokat, például a minisztériumoknak a versenyviszonyokra is hatást gyakorló jogszabálytervezeteket előzetesen egyeztetniük kell a Versenyhivatallal.

A megkérdezett jogászok összességében nem érzik magukat hiánytalanul tájékozottnak a Gazdasági Versenyhivatal munkájával, hatáskörével, feladataival kapcsolatban. Teljes mértékben kompetensnek csak 3%-uk érzi magát, megfelelőnek tartja tájékozottságát 18%-uk, a többség viszont ennél hiányosabb ismeretekről számolt be, a jogászok hattizede ugyanis csak részben, egyhatoduk pedig egyáltalán nem ismeri a GVH tevékenységét.

Tízből kilenc jogász jól tudja, hogy erőfölénnyel való visszaélés esetén a GVH-hoz kell fordulni. Tízből négyen azzal is tisztában vannak, hogy a fogyasztók megtévesztése mint versenyellenes magatartás is a Versenyhivatal kompetenciájába tartozik, és a jogászok fele gondolja azt is, ám helytelenül, hogy a vállalkozások közötti verseny során történő hitelrontás esetén is a GVH-hoz kellene fordulni. A GVH vizsgálóinak jogköréről alkotott vélemények alapvetően két táborra osztja a jogásztársadalmat: több, mint felük jól tudja, hogy a vizsgálók minden iratba betekinthetnek, a vállalkozás minden helységébe beléphetnek, közel harmaduk azonban rosszul értesült erről a jogköréről, mivel szerintük csak az ügyvezető, illetve a jogi képviselő engedélyével végezheti munkáját. Abban azonban a jogászok között gyakorlatilag teljes az egyetértés, hogy a Versenyhivatalnak jogában áll bírságot kiszabni a vállalkozásokra, amennyiben a versenybe ütköző magatartása kiderül. Az elmúlt években most a leginkább pozitív a jogászok ítélete a Gazdasági Versenyhivatal munkájáról, továbbra is *megfelelő* jelző volt a leggyakoribb az értékelések között.

A jogászok kétharmada annyiban felkészülten élte meg az EU-csatlakozást, hogy tudja: EU-s szinten is léteznek a Verseny törvényhez hasonló jogszabályok, és a tagállamok versenyjogával egymást kiegészítve működnek. A leginkább elterjedt téves ismeret ezzel kapcsolatban az, hogy léteznek EU-s szinten is versenyjogi szabályozások, amelyek az EU alkotmányának hatályba lépésekor átveszik a tagállami versenytörvények szerepét. A jogászok ismeretei a magyar versenyjog és az EU kapcsolatáról vegyesek: kétharmaduk jól tudja, hogy az EU a tagállamokban, így Magyarországon is vizsgálhat kartellügyeket és hogy a GVH nemcsak a magyar versenytörvény, de az EU versenyszabályai alapján is eljárhat. Ugyanakkor a jogászok fele rosszul értesült a GVH határozatainak megtámadásával kapcsolatban, és széles körben elterjedt tévhit az is, hogy amíg a magyar vállalatok összefonódásait a GVH-nál kell engedélyeztetni, addig a legalább részben külföldi tulajdonú vállalatokét az Európai Bizottságnál.

1. Bevezetés

A TÁRKI Rt. 2004 októberében telefonos közvélemény-kutatást végzett a Gazdasági Versenyhivatal megrendelésére a magyar jogásztársadalom körében a Versenyhivatal ismertségéről, a hivatal tevékenységéről, munkájáról alkotott véleményekről, valamint a Verseny törvény ismeretéről. A kutatás szorosan kapcsolódik a Gazdasági Versenyhivatal munkájáról készített másik három kutatáshoz: ezeket a vizsgálatokat a vállalkozói szféra, a lakosság és a gazdasági újságírók véleménye alapján készítettük.

A 422 fős minta négy nagyjából egyenlő részre (kb. 100–100 fős) almintára bontható. Ezek az alminták egyes foglalkozási csoportok alapján specifikálják a jogásztársadalmat: ügyvédek, államigazgatásban dolgozók, bírók és vállalati jogászok.

A következőkben a vizsgálat eredményeit összegezzük. A főbb adatokat szemléletes formában ábrázoltuk. A kérdésekre adott válaszokat a főbb háttérváltozók szerint részletesebben is elemeztük, ha ez az alapadatok megoszlását ismerve szükségesnek tekinthető. Ez a kutatássorozat 2002-ben és 2003-ban is lezajlott, ami lehetővé teszi a vélemények változásának vizsgálatát is. A részletesebb elemzés adatai a *Függelékben* találhatóak.

2. A minta összetétele

A jogásztársadalomból vett mintát alkotó 400 válaszadó kiválasztása során a véletlenszerűség alapelve mellett azt tartottuk szem előtt, hogy a megkérdezettek a gazdasági verseny szempontjából releváns jogász foglalkozási csoportokból egyenlő arányban kerüljenek ki.

A jogásztársadalmon belül megkülönböztettünk négy csoportot, amelyek külön almintát képeznek. A négy csoport kb. 100–100 főből áll, és tagjai az alábbi jogászfoglalkozásokat űzik: ügyvédek (25%, N=106); államigazgatásban dolgozók¹ (26%, N=111), bírók (25%, N=107) és vállalati jogászok (23%, N=97). A négy almintá közül hármat lista alapján, egyszerű véletlen mintavételi eljárással választottuk: az államigazgatásban dolgozók, a bírók és az ügyvédek listája a Jogásznapló 2003-as kiadásából származik. A vállalati jogászok mintáját úgy állítottuk elő, hogy a 100 főnél többet foglalkoztató cégekből vettünk mintát egyszerű véletlen mintavételi eljárással, majd ezen cégek vállalati jogászait kérdeztük meg. A fentieknek megfelelően a négy csoport 23–26%-ot tesz ki a mintában.

A mintába került jogászok egyötödének (20%) jelentik munkája fő területét a gazdasági életet érintő kérdések. Közel minden másodiknak (44%) nem ez a fő területe, de szokott gazdasági kérdésekkel is foglalkozni, ők tehát szintén valamelyest kompetensnek tekinthetők. A jogászok több, mint egyharmada (36%) viszont egyáltalán nem foglalkozik ilyen ügyekkel. A munkája során főként gazdasági kérdésekkel foglalkozók közel fele (45%) vállalati jogász, egyötöde (22%) ügyvéd, közel egytizede (9%) bíró és csak 5%-a államigazgatásban dolgozó jogász. Fő területként gazdasági ügyekkel döntően a vállalati jogászok foglalkoznak (53%-uk), míg az államigazgatásban dolgozók és a bírók körében alacsonyabb ezek aránya (az államigazgatásban dolgozók 7%-a, a bírók 12%-a tekinti a gazdasági ügyeket fő területének). Az ügyvédek 28% foglalkozik elsősorban gazdasági ügyekkel. A bírók 20%-a, az

---

¹ A 2002-es kutatáshoz a későbbi kutatások során némileg változott az államigazgatásban dolgozó jogászok összetétele: az előző évben ügyészek, közjegyzők, jegyzők alkották ezt a csoportot, 2003-ban és 2004-ben viszont kihagytuk a közjegyzőket, ugyanakkor ide soroltuk az alkotmányos és más, nem kormányzati szervek hivatalaiban (a GVH kivételével), a kormányzati szervezetben, az országos hatókörű szervezetben, a központi hivatalokban és (az MTA kivételével) az ún. egyes köztestületek hivatalaiban, valamint az önkormányzatokban, gazdálkodó szervezetekben foglalkoztatott jogászokat.

államigazgatásban dolgozók 26%-a szokott gazdasági ügyekkel foglalkozni, de nem ez a fő területe, négytizedük (40 és 38%-uk) viszont egyáltalán nem foglalkozik gazdasági ügyekkel. A vállalati jogászoknak csak 3%-a, az ügyvédeknek pedig 21%-a állította, hogy a gazdasági kérdések egyáltalán nem tartoznak feladatai közé.

Részletesebben is megvizsgáltuk, hogy a gazdasági jog illetve azzal rokon területek valamelyikével milyen arányban foglalkoznak a mintánkat alkotó jogászok, de ezt a kérdést csak azoknak tettük fel, akik valamilyen gyakorisággal, fő területként vagy munkájának csak egy részeként, de foglalkozik a gazdasági életet érintő kérdésekkel. Versenyjoggal illetve fogyasztóvédelemmel a gazdasági ügyekkel foglalkozó jogászok egyaránt közel egyötöde (19–19%), közbeszerzésekkel és közszolgáltatókkal pedig egynegyede (26–27%) foglalkozik munkája részeként. Versenyjoggal leginkább az ügyvédek (28%) és a vállalati jogászok (40%) foglalkoznak, míg a bírók és az államigazgatási jogászok között csak 6–7%-nyian érintkeznek azzal munkájuk során. A közbeszerzések, a fogyasztóvédelem és a közszolgáltatókkal kapcsolatos ügyek esetében azonban a vállalati jogászok felülreprezentáltak, hiszen – rendre – 50%-uk, 35%-uk és 38%-uk foglalkozik ezekkel a területtel (is). A bírók viszont alulreprezentáltak közbeszerzések (2%) és a fogyasztóvédelem (12%) kapcsolatos ügyek terén.

Konkréten is rákérdeztünk arra, hogy a kérdezett jogász foglalkozott-e már mélyebben a Versenytörvénnyel, illetve hogy volt-e már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye. A mintába került jogászok egyharmada (33%) foglalkozott már a törvénnyel, és közel ugyanennyiüknek (28%) pedig volt is már vele kapcsolatos ügye. Leginkább a vállalati jogászok (44%-uk) és az ügyvédek (40%-uk) tanulmányozták már a törvényt, az államigazgatásban dolgozók között 28%, a bírók között pedig 19% a Versenytörvényben jártas válaszadók aránya. Ezzel összefügg a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügyekkel foglalkozók aránya is, így nem meglepő, hogy az ügyvédek és a vállalati jogászok között jóval nagyobb arányban találunk olyat (40% és 47%), akinek már volt Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye, mint bírók és az államigazgatásban dolgozók között (14–14%). A mintánkat alkotó, a Versenytörvénnyel már valaha foglalkozó jogászok egyharmada (31%) vállalati jogász, másik egyharmada (31%) ügyvéd, negyede-ötöde (23%) államigazgatásban dolgozó jogász és 15%-a bíró. A Versenytörvénnyel kapcsolatos üggyel valaha foglalkozók „jogászfoglalkozási” megoszlása is hasonló: a vállalati jogászok 39%-ának, az ügyvédek

35%-ának, az államigazgatásban dolgozók és a bírók 13–13%-ának volt már a Versenytvénnyel kapcsolatos ügye.

A vállalati jogászok esetében arról is van adatunk, hogy mekkora és milyen tulajdonú vállalatnál vannak alkalmazásban, valamint azt, hogy mely gazdasági ágban tevékenykedik az adott cég. A mintában fölényben vannak a magyar cégek alkalmazottai: a vállalati jogászok több, mint kétharmada (71%) teljesen magyar cégnél dolgozik, 13%-uk részben magyar, részben külföldi tulajdonúnál, egytizedük (11%) teljes mértékben külföldi, 1%-nyian pedig multinacionális cégnél. A vállalati jogászok munkahelyeinek ágazati bontása is túlsúlyt mutat az ipar irányába: a mintába került vállalati jogászok 38%-a az ipar, bányászat, energia és a gyártás területén dolgozik, 26%-uk cége pedig a mezőgazdaság, erdő- és vízgazdálkodás, halászat terén érdekelt. A szolgáltató szektort a 11%-nyi kereskedelem terén dolgozó, a 9%-nyi közlekedési, szállítási, hírközlési, a 2%-nyi pénzügyi, biztosítási piacon és a 2%-nyi egyéb szolgáltatást végző cégnél dolgozó vállalati jogász képviseli. Közepes, 10–49 főt alkalmazó cégnél dolgozik 4%-uk, ennél nagyobb vállalkozás alkalmazottja a többség, 89%, míg nemzetközi szintű, multinacionális cégnél van alkalmazásban 3%-uk. Ezek a vállalati jogászokat specifikáció kérdések azonban az alacsony elemszám miatt nem alkalmasak arra, hogy az elemzés során háttérváltozóként használjuk őket.

A mintát alkotó 422 jogász – azaz minden megkérdezett, nemcsak a vállalati jogászok – társadalmi-demográfiai jellemzőik alapján az alábbi módon oszlanak meg. A teljes magyar társadalmon belüli női fölényhez képest itt férfifölényrel találkozunk, ugyanis a mintába kerültek 58%-a férfi, 42%-a nő. Életkor alapján válaszadóink harmada (36%) fiatal jogász, azaz 18–39 éves, további 28%-uk középkorú, pontosabban a negyvenes éveiben jár (40–49 éves), míg a kérdezett jogászok negyede (25%) az ötvenes korosztályba tartozik (50–59 éves) Az ennél idősebbek 11%-ot tesznek ki.

A válaszadók munkahelyének településtípus szerint megoszlása nem meglepő módon nagyvárosi fölényt mutat: a 34%-nyi budapesti, 23%-nyi megyeszékhelyen dolgozó jogász mellett 35%-nyi egyéb városban és csak 6%-nyi községben foglalkoztatott jogással készült telefonos interjú.

3. A jogászok általános attitűdjei a gazdasági versennyel kapcsolatban

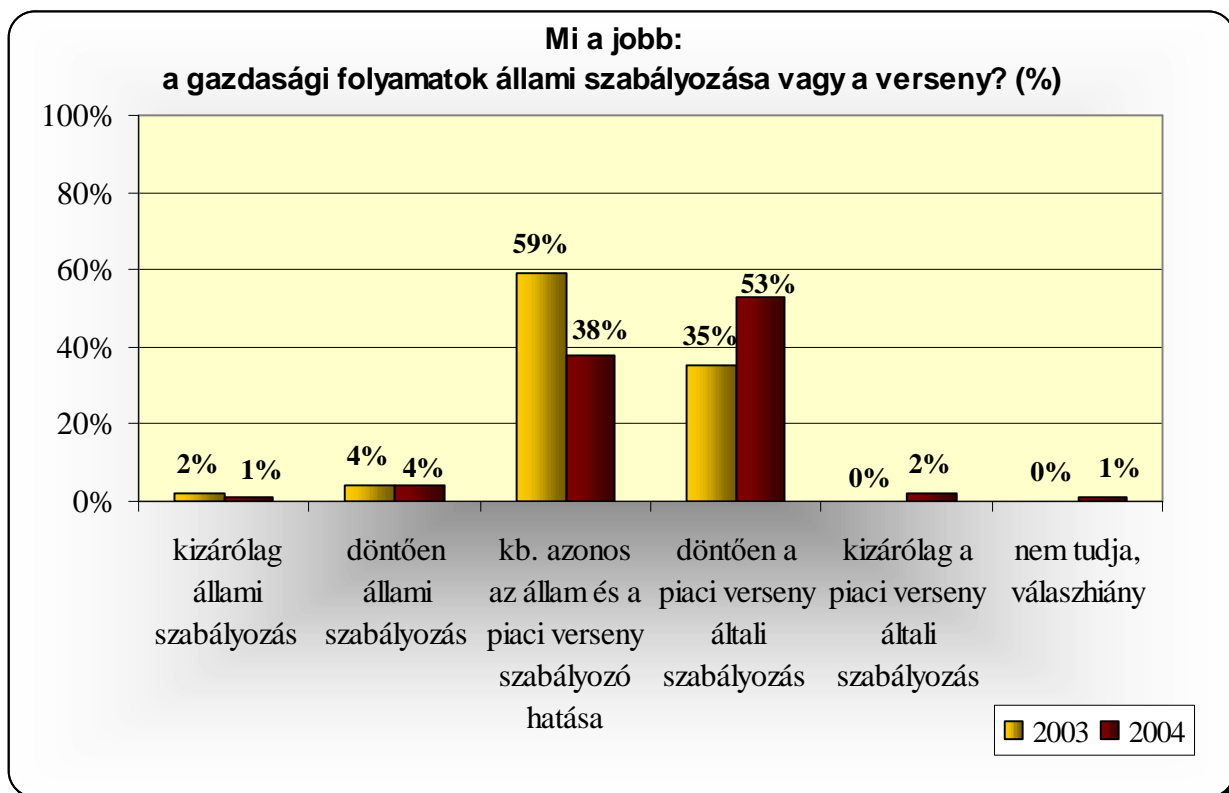
A Gazdasági Versenyhivatal és a Versenytörvény ismertsége, az azokról alkotott lakossági vélemények megismerése előtt érdemes azt vizsgálni, hogy a *gazdasági verseny* fogalmáról miként vélekednek a mintába került jogászok. Bár a rendszerváltást megelőző években sem volt már ismeretlen ez a fogalom a magyar társadalom és így a jogászok előtt sem, mégis, jogi passzusként csak a rendszerváltás óta van jelen a gazdasági verseny a magyar jogi rendszerben. Így tekintve a gazdasági verseny fogalma viszonylag új keletű jogi terminus, így a mögötte meghúzódó alapelvek, megfontolások sem feltétlenül annyira konszenzusosak, mint egyes évtizedek óta alkalmazott jogi terminusok esetében.

Kérdésünkben az állami szerepvállalás mértékét egy olyan árnyaltabban megfogalmazott dichotómiával jelenítettük meg, amelyben az állami beavatkozás fontosságát az árak, bérek szabályozásával, a verseny prioritását pedig a kereskedők, termelők versenyével jelenítettük meg. A válaszokat egy olyan skálán vártuk, amely ennek a dimenzióknak különböző pontjait ragadja meg. **A jogászok legnagyobb része, több mint fele (53%) a döntően piaci szabályozás híve. A második legjelentősebb véleménycsoport szerint (38%) ideális esetben a gazdasági folyamatok szabályozásában körülbelül azonos mértékű az állam és a piaci verseny szabályozó hatása, ugyanakkor a kizárólagos piaci szabályozás híveinek aránya mindössze 2%. Az állami szabályozás mellett csak a jogászok töredéke áll ki: az állami szerepvállalás kizárólagos vagy döntő befolyása csak minden huszadik jogász szerint teremtené meg a megfelelő helyzetet: 1%-uk tartja a legjobbnak azt, ha a gazdasági folyamatokat kizárólag az állam szabályozza, 4%-uk pedig azt, ha döntően, de nem csak az állami szabályozás érvényesül. (1. ábra)**

A tavalyi kutatás során a két fő nézetet vallók táborának aránya éppen fordított volt: 2003-ban a legtöbben úgy érveltek hogy a gazdaság szabályozásában a legjobb út a piac és az állam kiegyenlített szerepvállalása (59%) és csak a második legtöbb említést kapta az, hogy döntően a piac szabályozására lenne szükség. A többi nézettípust vallók tábora nem változott érdemben. 2002-ben, az első vizsgálat során a jelenleginél sarkítottabb módon kérdeztük rá a gazdasági verseny ideális szabályozásáról alkotott jogászi véleményekre. Ekkor csak az állam vs. piaci verseny dichotómiájának két végletét adtuk meg válaszlehetőségnek: két éve az

állami szabályozást 7%, a verseny meghatározó szerepét a jogászok 48%-a választotta, illetve ezek keveredését a jogásztársadalom 45%-a preferálta. A 2002-es adatpont – a későbbi kérdésfeltevéshez látszólagos hasonlósága ellenére – csak nagyon óvatosan hasonlítható össze, annyi azonban biztosan állítható, hogy az állami dominanciájú gazdaságsszabályozás minden évben a legkevésbé vágyott út.

1. ábra

Az államigazgatásban dolgozók az átlagosnál magasabb arányban, 50%-nyian pártolják azt, hogy az állami szabályozás és a piaci verseny súlya közel azonos legyen a versenyszabályozásban, és átlagon aluli arányban (43%) szeretnék döntően piaci szabályozású gazdaságot. Akik foglalkoztak már korábban a Versenytörvénnyel, azok körében átlagon felüli az inkább piaci verseny általi szabályozás mellett voksolók aránya (64%), akiknek pedig nem volt még Versenytörvénnyel ilyen kapcsolata, azok az állami és a piaci szabályozás egyenlő hatását preferálják átlagon felüli arányban (42%). Ugyanezek az összefüggések mutathatók ki abból a szempontból is, hogy a kérdezett jogásznak volt-e már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye: az ilyen ügygel munkájuk során már foglalkozó jogászok közel kétharmada (64%) a döntően piaci gazdaságsszabályozás mellett teszi le voksát, míg a Versenytörvénnyel még nem foglalkozók átlagon felüli arányban (42%) vannak

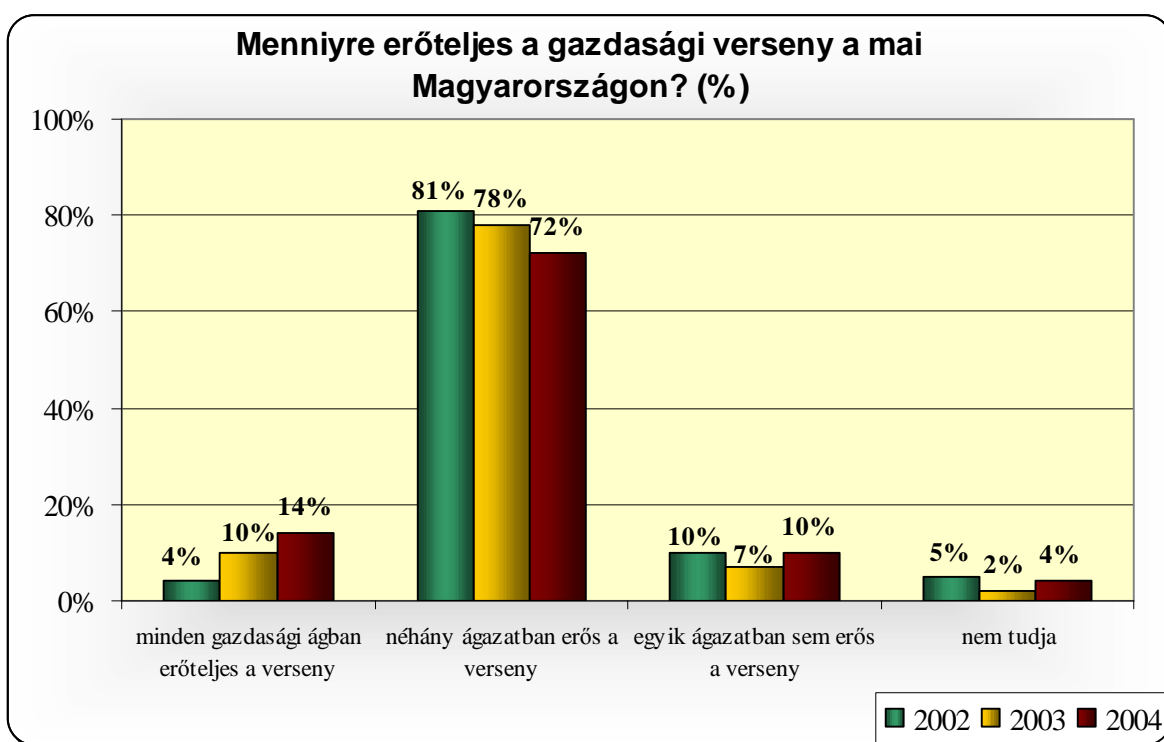
az állami és piaci szabályozás kiegyenlítetttségét preferálók között. A gazdaságsszabályozásról vallott nézeteket nem befolyásolja azonban az, hogy a kérdezettek fő működési területe a gazdaság-e vagy sem, illetve hogy munkája során foglalkozik-e a versenyjoggal, közbeszerzésekkel, fogyasztóvédelemmel illetve a közszolgáltatókkal. Ezt az attitűdöt a jogászok neme, kora és munkahelyük településtípusa sem befolyásolja.

A jogászoknak a magyarországi gazdasági verseny jelen állapotáról alkotott véleményét két kérdéssel kívántuk felmérni: az egyik a verseny penetrációjára, a másik a verseny intenzitására utal. Előbbi esetben azt kérdeztük, hogy a kért **mennyire ítéli erőteljesek a gazdasági versenyt ágazati szempontból: minden ágazatban erőteljes verseny van, egyikben sincs erőteljes verseny, vagy ágazattól függően tapasztalható erős illetve gyenge verseny.**

A két egyértelmű véleményt képviseli a jogászok kisebb része: a gazdaság minden ágában erős versenyt lát 14%-uk, ugyanakkor egyik gazdasági ágban sem érzékel erős versenyt 10%-uk. A többség, azaz az a jogásztársadalom közel háromnegyede (72%) szerint egyes ágazatokban erős, másokban viszont gyenge verseny tapasztalható. A véleménnyel nem rendelkezők tábora 4%.

Az elmúlt három évben hasonló arányokat tapasztaltunk az egyes véleménycsoportok esetében, de folyamatosan csökken a domináns csoport aránya, azaz akik azt állítják, hogy némely gazdasági ágazatban erős, némelyikben viszont gyenge a gazdasági verseny. Ezzel ellentétben folyamatosan nő azon jogászok aránya, akik szerint minden ágazatban erős a verseny. Ezek a változások figyelemre méltóak, ugyanakkor nem változtatják meg érdemben a kérdésben kapott vélemények fő mintázatát. (2. ábra)

2. ábra

A vállalati jogászok felülreprezentáltak azok között, aki szerint ma minden gazdasági ágban komoly verseny Magyarországon: az átlagos 14%-kal szemben 23%-uk osztja ezt a véleményt. A bírók körében pedig az „is-is” vélemény elterjedtebb az átlagosnál (80%). A Versenytörvényben való jártasság illetve az azzal való egykori kapcsolat az előző két kutatáshoz hasonlóan most sem befolyásolja számottevően a véleményeket ebben a kérdésben, ugyanakkor akiknek már volt a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye, azok felülreprezentáltak a minden ágazatban versenyt tapasztaló jogászok között (20%) és mennyiben a kérdezett jogász fő területe a gazdaság, akkor is nagyobb az esélye, hogy így vélekedik (21%). Azok a jogászok, akik szoktak versenyjogi kérdésekkel illetve közbeszerzésekkel foglalkozni, azok között is felülreprezentáltak azok, akik szerint a gazdaság minden ágában erős a verseny (28% és 20%). Az ügyvédek életkora is befolyásolja a gazdasági verseny erősségéről szerzett tapasztalatukat, hiszen minél fiatalabbak, annál inkább vélik úgy, hogy a gazdaság egészére jellemző az erős verseny: a fiatalabbak, azaz a 40 év alattiak 82%-ával szemben az idősek, azaz a 60 év feletiek 58%-a vélekedik így.

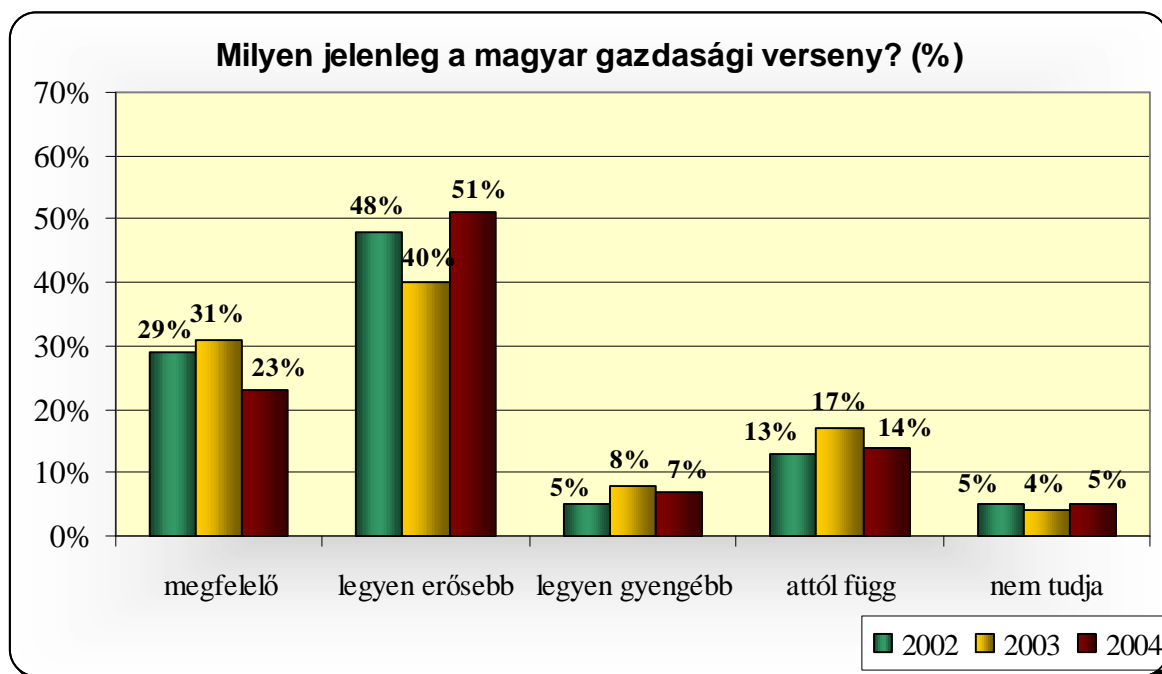
A gazdasági folyamatok szabályozásáról és a magyarországi gazdasági verseny kiterjedtségéről alkotott nézet némileg összefügg. Akik szerint az a jó, ha döntően a piac befolyásolja a gazdasági versenyt, azok átlagon felüli arányban (79%) tapasztalják úgy, hogy csak egyes gazdasági ágazatokban van erős verseny, másokban azonban gyenge a verseny.

Akik szerint viszont azonos erősségű állami illetve a piaci szabályozásra lenne szükség, azok átlagon felüli arányban (19%) érzékelnek minden gazdasági ágban erős versenyt.

A gazdasági verseny magyarországi működésének megítélését firtató másik kérdésünk általában, a magyar gazdaság egészére vonatkoztatva kérdezi, hogy mennyire tartja a jogásztársadalom erőteljesnek vagy gyengének a gazdasági versenyt. **A jogászok fele (51%) erősebb versenyt vár, negyede-ötöde (23%) pedig éppen megfelelőnek tartja a verseny mértékét, 7%-nyian viszont gyengébbet szeretnének.** A jogászok 14%-a csak más tényezők figyelembe vételével tudnának a magyar gazdaságon belüli verseny mértékéről nyilatkozni. Az eddigiekhez hasonló arányú, 5%-nyi azon megkérdezettek csoportja, akiknek nincs véleménye erről a kérdéstről. (3. ábra)

A három évi vizsgálatot összehasonlítva látható az erősebb versenyt várók mindenkori dominanciája, ám ennek mértéke változó: 2002-ről 2003-ra csökkent, 2004-re viszont nőtt az erősebb gazdasági versenyt igényelők aránya, mindeközben a jelenlegi helyzettel elégedettek aránya előbb kissé nőtt, majd jelentősen csökkent. Ennek hatására az elmúlt három év alapján 2004-re állt be a legjelentősebb különbség e két csoport között: idén már kétszer annyi jogász vár erősebb gazdasági versenyre Magyarországon, mint amennyien elégedettek a verseny mértékének mostani állapotával. A többi választípust illetően nem történt szignifikáns változás. (3. ábra)

3. ábra

Az államigazgatásban dolgozó jogászok felülreprezentáltak az erősebb versenyt várók körében (60%) míg az ügyvédek átlagon aluli arányban szerepelnek ugyanitt (43%). Akik foglalkoztak már a Versenytörvénnyel, azok átlagon felüli arányban vélik úgy, hogy a gazdasági verseny jelenlegi mértéke megfelelő (31%). Ezzel összhangban, azok a jogászok, akik foglalkoztak már versenyjoggal illetve közbeszerzésekkel, az átlagosnál nagyobb arányban tartják megfelelőnek a verseny mértékét (34% és 29%) és átlagon aluli körükben az erősebb versenyt igénylők aránya (37% és 42%). A jogászok életkora nem befolyásolja a kérdésben alkotott véleményüket. A férfi jogászok között kétszer annyian tartják megfelelőnek a jelenlegi magyarországi versenyt, mint a nők között (28% és 15%), míg több női jogász vár erősebb versenyt (59%), mint férfi (46%).

Aki szerint ma minden gazdasági ágazatban megfelelő mértékű a verseny, azok körében az átlagos érték közel kétszerese azoknak az aránya, akik szerint összességében is megfelelő mértékű a gazdasági verseny (42%), ugyanakkor a mintaátlag felét sem éri el körükben azok aránya, akik erősebb versenyt várnak (20%).

4. A jogásztársadalom kapcsolata és viszonyulása a Versenytörvényhez

4.1. A jogásztársadalom Versenytörvénnyel kapcsolatos eddigi tapasztalatai

A telefonos interjúk során a jogázmintába kerülés egyik kritériuma az volt, hogy az illető jogász ismerje a Versenytörvényt, azaz igennel válaszoljon arra a kérdésre, hogy hallott-e már a Versenytörvényről. Azzal a jogással, aki nemmel felelt, nem készítettük el az interjú további részét, tehát kiesett a mintából, hiszen egy jogásztól – szakterületétől függetlenül – elvárható, hogy egy ilyen súlyú törvényről legyen tudomása. Célunk tehát az volt, hogy a *Hallott-e Ön a versenytörvényről?* kérdésre adott válaszok 100%-a igen legyen, azaz minimális kompetenciára van szükségünk a gazdasági versennyel, a Versenytörvénnyel és a Versenyhivatallal összefüggő kérdések érdemi vizsgálata érdekében. **A továbbiakban tehát – a lakossági és a vállalkozói kutatással ellentétben – evidenciaként kezeljük azt, hogy a válaszadók mindegyike hallott már a Versenytörvényről.**

Ahogy azt már korábban, *A minta leírása* című fejezetben megemlítettük, **a jogászok harmada (33%) foglalkozott már mélyebben a Versenytörvénnyel, kétharmaduk azonban még nem (67%).** Ezek az arányok gyakorlatilag megegyeznek a tavalyi vizsgálat eredményével, bár akkor kissé kevesebben voltak olyanok, akik már foglalkoztak a Versenytörvénnyel (30%), és többen olyanok, akiknek még nem volt vele mélyebb kapcsolata (70%). (4. ábra)

Leginkább a vállalati jogászok és az ügyvédek tanulmányozták már a törvényt, legalábbis előbbiek közel öttizede (44%), utóbbiaknak pedig négytizede (41%) állította ezt. Az államigazgatásban dolgozók 28%-a, a bíróknak pedig 19%-a jártas a Versenytörvényben.

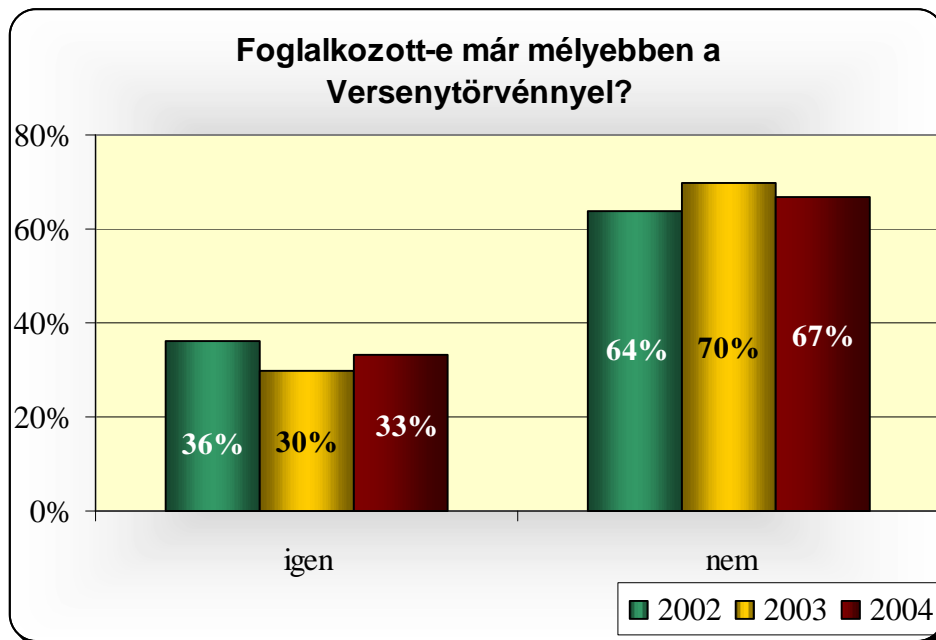
Nem meglepő az az összefüggés, miszerint **a munkájuk során főként a gazdasági életet érintő kérdésekkel foglalkozó jogászok között közel kétszer akkora (59%) a Versenytörvényt valaha is mélyebben tanulmányozók aránya, mint a teljes jogázmintában (33%).** A gazdasági kérdésekkel soha nem foglalkozó jogászoknak pedig csak 12%-a foglalkozott már valamikor a behatóbban a Versenytörvénnyel. Még ennél is evidensebb, sőt axiomatikus, de statisztikailag is igazolható az, hogy azok a jogászok, akik

munkájuk során a versenyjoggal is foglalkoznak, azok 78%-a foglalkozott már mélyebben a Versenytörvénnyel. Inkább az a meglepő, hogy akinek állítása szerint a versenyjog is a munkája részét képezi, azok közül 22%-nyian (N=18) úgy nyilatkoztak, hogy nem foglalkoztak még mélyebben a Versenytörvénnyel. Ugyanakkor azon jogászok közel egyharmada (30%) is belemélyedt már a törvénybe, aki nem foglalkozik versenyjoggal. A közbeszerzésekkel foglalkozó jogászok több, mint fele (55%), a fogyasztóvédelemmel foglalkozók 45%-a és a közszolgáltatókkal foglalkozók 43%-a tanulmányozta már behatóbban a Versenytörvényt.

A jogászok életkora és a Versenytörvény tanulmányozása összefügg: a fiatalabb jogászok között nagyobb valószínűséggel találunk olyat, aki foglalkozott már mélyebben a törvénnyel. A 40 év alattiak körében 42% ezek aránya, a 40–59 év közöttiekében 30%, a 60 év fölöttiek körében pedig 11%. A fővárosban dolgozó jogászok között felülreprezentáltak a Versenytörvényben jártas jogászok (39%), míg a legkisebb arányban a vidéki városokban dolgozók között vannak ilyen jogászok (24%).

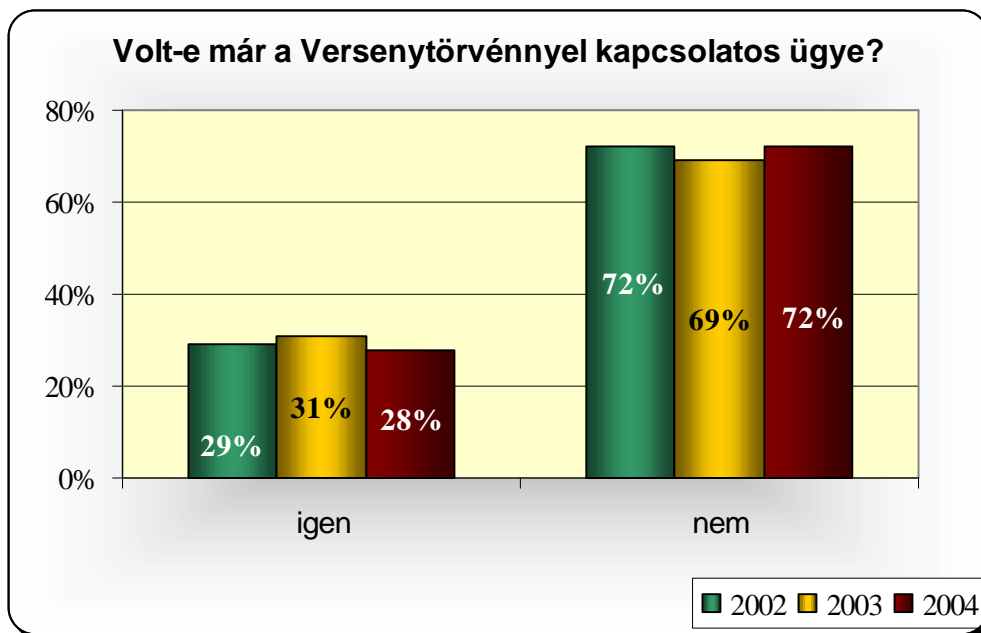
4. ábra

Az előzőhöz hasonló, de méginkább tényszerű válaszokra számító kérdésben nem csupán a Versenytörvénnyel való foglalkozást kérdeztük, hanem azt, hogy a kérdezett jogásznak volt-e már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye. Az arányok hasonlítanak az előző kérdésben kapott megoszlásokhoz. **A Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye** ugyanis **a kérdezett**

jogászok 28%-ának volt már, 72%-a még nem került ilyen szinten kapcsolatba vele. A tavalyi és tavalyelőtti kutatásban kapott eredmények nem térnek el szignifikánsan az ideiektől. (5. ábra)

5. ábra

Miután ez a kérdés elméletileg is bizonyos mértékig összefügg az előző, a törvénnyel való foglalkozásra vonatkozó kérdéssel, ezért nem meglepő, hogy a törvénnyel mélyebben foglalkozók között meglehetősen felülreprezentáltak azok, akiknek már volt is ezzel kapcsolatos ügye: a Versenytörvényt behatóan tanulmányozók kétharmada (66%) részt vett már a ezzel kapcsolatos ügyben munkája során. Egyharmaduk (34%) tanulmányozta már a törvényt, de azzal kapcsolatos ügyük még nem volt, tehát vizsgálódásaik más okból terjedtek ki a Versenytörvényre. Minden tizedik jogász (10%) került abba a némileg ellentmondásos csoportba, amelynek tagjai állításuk szerint nem foglalkoztak még mélyebben a Versenytörvénnyel, de volt már azzal kapcsolatos ügyük. Várható volt az az összefüggés is, miszerint a munkájuk fő területeként a gazdasági ügyeket megjelölő jogászok kétharmadának (65%) praxisában fordult már elő a Versenytörvénnyel kapcsolatos eset, a gazdasági életet érintő kérdésekkel csak esetlegesen találkozó jogászok között már csak 29%, a gazdasági kérdésekkel sose foglalkozók között pedig csak 7% számolt be ilyen jellegű érintettségről. Ezek az összefüggések gyakorlatilag megegyeznek a tavalyi kutatásban tapasztaltakkal.

Miután a két vizsgált kérdés az említett mértékben összefügg, ezért nem meglepő, hogy amint a Versenytörvénnyel való foglalkozás esetében, úgy a törvénnyel kapcsolatos ügyek múltjával kapcsolatban is igaz az, hogy az ügyvédek és a vállalati jogászok között jóval nagyobb arányban találunk olyat (40% és 47%), akinek már volt Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye, mint bírók és az államigazgatásban dolgozók között (14–14%). A munkájuk során versenyjoggal is foglalkozók 81%-ának volt már azzal kapcsolatos ügye, ugyanakkor érdekes módon, a versenyjoggal munkájukban találkozó 19%-ának még nem volt. A közbeszerzésekkel, a fogyasztóvédelemmel és a közszolgáltatókkal (is) foglalkozó jogászok is tapasztaltabbak a Versenytörvényben (54%, 50%, 42%). A megyeszékhelyen dolgozó jogászok is felülreprezentáltak (41%) a versenyjogi ügyvel valaha már foglalkozók között.

4.2. A Versenytörvény céljáról és a jelenlegi szabályozásról alkotott vélemények

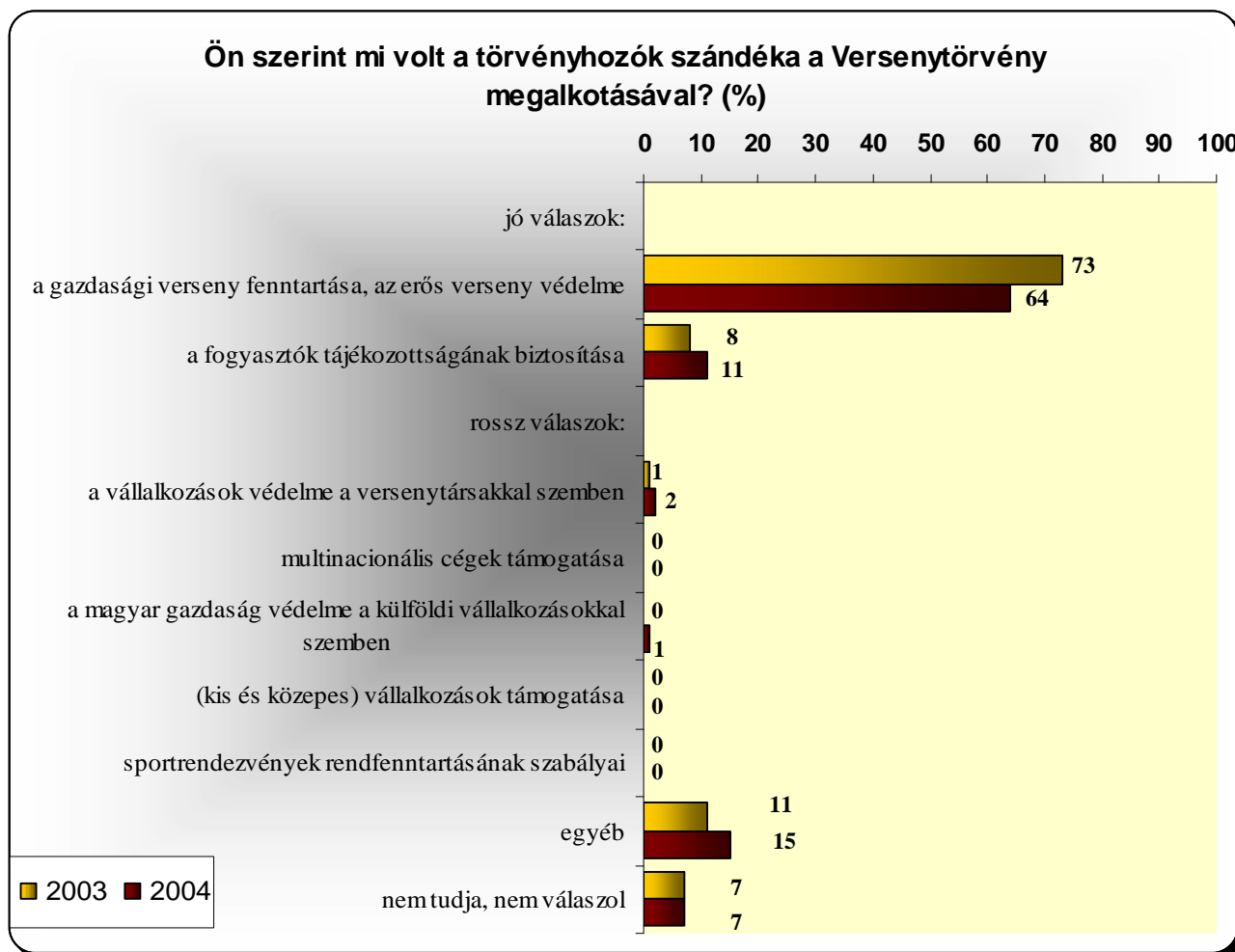
Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a jogászok milyen jogi célt tulajdonítanak a Versenytörvénynek, illetve hogy ismerik-e a törvény valódi célkitűzését.² **A jogászok kétharmada (66%) helyesen tudta, hogy a törvényhozók szándéka a gazdasági verseny fenntartása, az erős verseny védelme az alacsonyabb árak, a jobb minőség elérése érdekében. Csupán 11%-nyian említették azonban a fogyasztók tájékozottságának biztosítását az alacsonyabb árak, a jobb minőség érdekében, amely valóban a Versenytörvénynek szintén célja.**

---

² 2003-ban Versenytörvény céljára vonatkozó kérdésben a 2002. évihez képest kérdés pontosítására volt szükség. 2003-ban az előző évi kérdésselhez képest tisztább, pontosabb megfogalmazásban fogadtuk csak el helyes válasznak azt, hogy a Versenytörvény célja (az ideai kérdőív megfogalmazásában) a gazdasági verseny fenntartása, az erős verseny védelme (az alacsonyabb árak, a jobb minőség elérése érdekében), illetve a fogyasztók tájékozottságának biztosítása (az alacsonyabb árak, a jobb minőség elérése érdekében). Nem csupán a jó válaszok szövegének pontosítása, hanem a rossz válaszlehetőségek körének kibővítése miatt sem lehetséges a két év eredményeinek összehasonlítása. Az első kutatási hullámban két rossz válaszlehetőséget adtunk meg: az egyik szerint a Versenytörvény célja lehetne (de persze nem az, sőt kifejezetten versenyellenes) a magyar gazdaság védelme a külföldi vállalkozásokkal szemben, illetve a vállalkozások védelme a versenytársakkal szemben. A második hullámban is megtartottuk ezeket a helytelen válaszlehetőségeket, de még hárommal kibővítettük: ezek szerint a Versenytörvény a kis és közepes vállalatokat támogatná, vagy a multinacionális cégeket támogatná, valamint a sportrendezvények rendfenntartásának szabályait rögzítené. Ebben a kérdésben tehát olyan fokú a két évben történt kérdésmódszertani különbség, hogy a két év eredményeit nem tartjuk összehasonlíthatónak. 2004-ben azonban nem változtattunk a kérdésseltevés módján, éppen ezért a 6. ábrában csak a 2003. és 2004. évi kutatás eredményeit mutatjuk be.

A helytelen válaszok közül csak két válaszlehetőséget említettek néhányan: a vállalkozások védelmét a versenytársakkal szemben a jogászok 2%-a, a magyar gazdaság védelmét a külföldi vállalkozásokkal szemben a jogászok 1%-a véli a Versenytörvény céljának. Fontos megjegyezni, hogy a többi rossz válaszlehetőséget senki nem említette, azaz a jogászok döntően helyes ismeretekkel rendelkeznek a Versenytörvény céljával kapcsolatban. 15%-nyian egyéb célt említettek, további 7% pedig nem tudott válaszolni a kérdésre. Ezek az eredmények összecsendenek a tavalyiakkal, bár az a különbség azért megemlítendő, hogy a gazdasági verseny fenntartására irányuló alapvető törvényi szándékot idén 9 százalékponttal kevesebben nevezték meg, mint tavaly. (6. ábra)

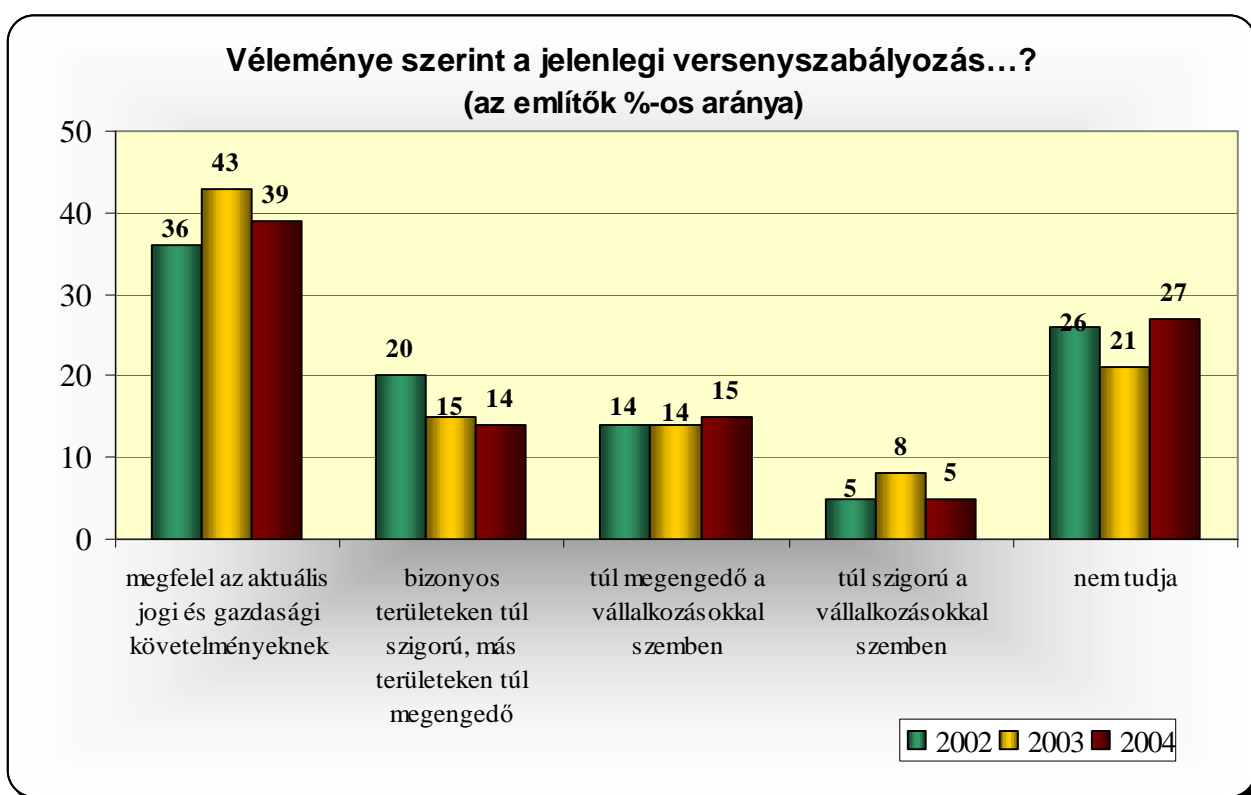
6. ábra

Akinek volt már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye, azok közül az átlagnál többen (72%) tudják azt, hogy a törvényalkotók fő célja ezzel a törvénnyel a gazdasági verseny fenntartása, az erős verseny védelme volt. Ugyanakkor az, hogy a kérdezett jogász foglalkozott-e már mélyebben a Versenytörvénnyel, nem hat a jólétesültségre.

A jelenlegi versenyszabályozást összességében az aktuális jogi és gazdasági követelményeknek megfelelőnek tartja a jogásztársadalom legnagyobb csoportja, 39%-a; ez a csoport 4 százalékponttal kisebb arányú, mint a tavalyi kutatásban. A mintába került jogászok 14%-a (tavaly 15%-a) vegyes véleménnyel van: egyes területeken túl szigorúnak, másokon viszont éppen túl megengedőnek tartja a versenyszabályozást. A tavalyi 14%-hoz nagyon hasonló, hogy a jogászok 15%-a egyértelműen túl megengedőnek, 5%-uk (2003-ban 8%-uk) pedig egyértelműen túl szigorúnak találják a szabályozást. A jogászok 27%-a elhárította a választ. (7. ábra)

7. ábra

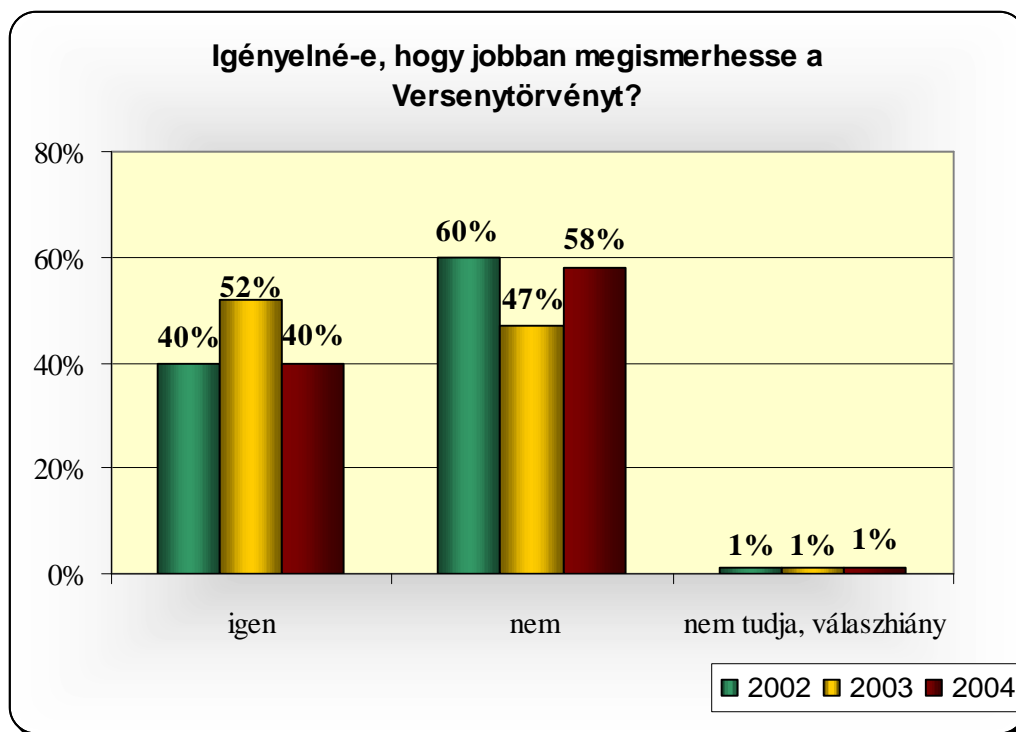
A vállalati jogászok és az ügyvédek közel fele (45% és 43%) szerint a körülményekhez képest megfelelő a jelenlegi szabályozás, a bíróknak és az államigazgatásban dolgozó jogászoknak viszont csak az egyharmada (34% és 37%) osztja ezt az elégedett álláspontot. Azok a jogászok, akik már foglalkoztak behatóan a Versenytörvénnyel, felülreprezentáltak az elégedettek között, hiszen több, mint felük (56%) megfelelőnek tartja a jelenlegi versenyszabályozást. Akiknek volt már ügyük a Versenytörvénnyel kapcsolatban, illetve akiknek nem fő területük a gazdaság, de szoktak vele foglalkozni, azok az átlagnál

nagyobb arányban tartják megfelelőnek (53% és 49%). Azok a jogászok viszont, akiknek fő területe a gazdaság, felülreprezentáltak (23%) azok között, akik szerint a versenyszabályozás néha túl szigorú, néha meg túl megengedő.

4.3. A Versenytörvénnyel kapcsolatos ismeretek

A következőben a mintát alkotó jogászokat Versenytörvénnyel kapcsolatos ismereteit kívántuk feltérképezni. **Összességében a megkérdezett jogászok négytizede (40%) igényelné, hogy jobban megismerhesse a Versenytörvényt, nagyobbik csoportjuk (58%) viszont nem érzi ennek szükségét.** A tavalyi vizsgálathoz képest csökkent az ismereteket várók aránya, mivel akkor 52%-nyian igényeltek volna több ismeretet, és 47%-nyian nem. (8. ábra)

8. ábra

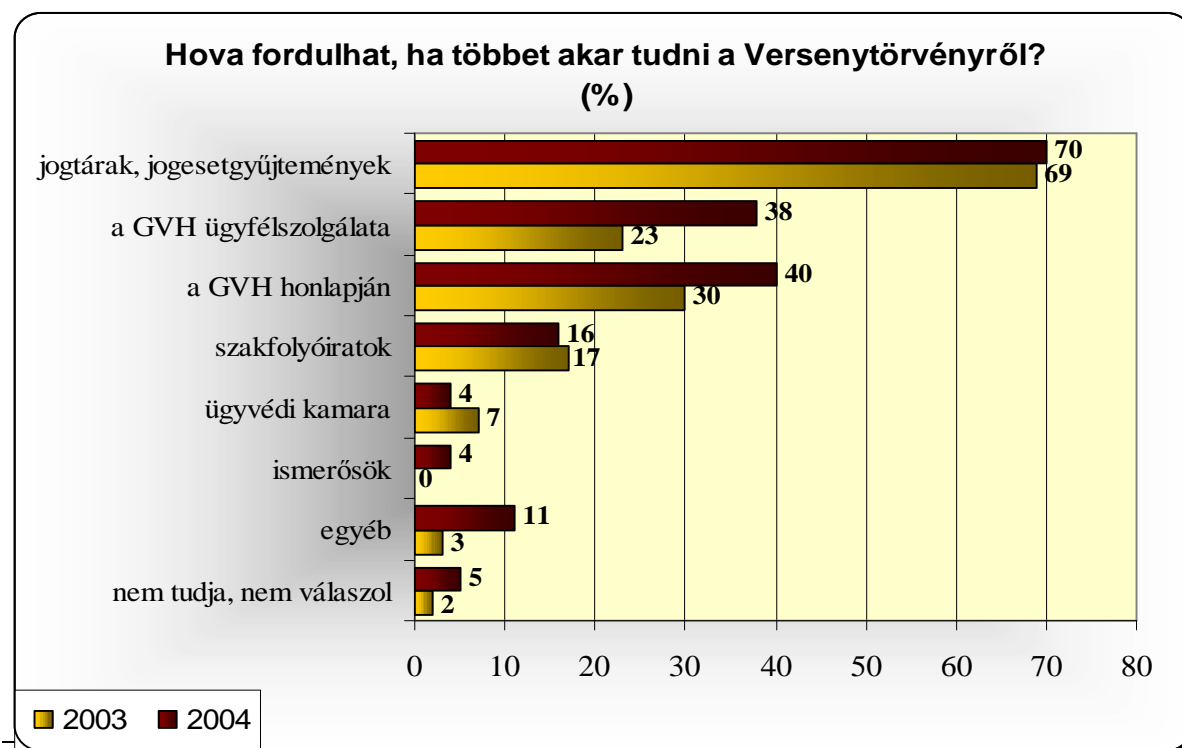

A vállalati jogászok az össze jogászhoz képest nagyobb arányban várnak tájékoztatást: minden második vállalati jogász (52%) ugyanis igényelné, hogy jobban megismerhesse a Versenytörvényt. A bírók azonban az átlagosnál kisebb arányban várnak csak tájékoztatást

(32%). A Versenytörvényben járatosabb jogászok, azaz akiknek már volt a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügyük várnak inkább további tájékoztatást a törvényről (49%), szemben azokkal, akiknek még nem volt (37%). Szintén átlagon felüli arányban érdeklődnek ilyesmi iránt azok, akiknek a munkájuk főként gazdasági kérdésekkel függ össze (52%), míg azok, akik egyáltalán nem foglalkoznak gazdasággal, alulreprezentáltak ugyanitt (33%). A közbeszerzésekkel valamint a fogyasztóvédelemmel foglalkozó jogászok fele (50% és 54%) igényelné még, hogy jobban megismerhesse a Versenytörvényt.

A fenti cél, azaz a **Versenytörvénnyel kapcsolatos ismeretek bővítése érdekében a jogászok többsége, 70%-a (2003-ban 69%) a jogtárakat, jogesetgyűjteményeket venné elő. 38%-uk a GVH ügyfélszolgálatától várna segítséget (ezek aránya nőtt, mivel tavaly 23%-uk felelt így). Tízből négy jogász választaná a GVH honlapját (40%): itt is emelkedés tapasztalható, hiszen tavaly tízből hárman válaszoltak így. 17% szakfolyóiratokat olvasna, 4% pedig az ügyvédi kamarához fordulna. Ismerőseire a jogászok 4%-a hagyatkozna, és egyéb utat is csak 3%-nyian keresnének. Ezekben a válaszokban nem történt érdemi változás 2003-hoz képest.³ (9. ábra)**

9. ábra

³ A 2002-es és a 2003-as kutatás eredményei nem hasonlíthatók össze, mivel az első kutatási hullámban ebben a kérdésben csak egy válaszlehetőséget lehetett megjelölni, addig a második vizsgálatban már több válasz is megengedett volt. A változás oka az a logikai megfontolás, hogy a Versenytörvényben való eligazodásnak nem egyetlen lehetséges útja van csak, hanem több kompetens forrásból is lehet róla tájékozódni.

Az államigazgatásban dolgozók választanák legnagyobb arányban a GVH ügyfélszolgálatát: az államigazgatási jogászok 60%-ával szemben a bírók és a vállalati jogászok körében felennyien, 27–28%-nyian fordulnának ide tájékoztatásért. A GVH honlapjáról is leginkább az államigazgatásban dolgozó jogászok informálódnának (50%), legkevésbé pedig az ügyvédek (29%). A jogtárakat és a szakfolyóiratokat elsősorban a bírók használnák, ha többet akarnának tudni a Versenytörvényről: előbbi 88%-uk, utóbbi 24%-uk említette, a legritkábban pedig az államigazgatási jogászok veszik igénybe ezeket (55% és 9%).

A következőkben olyan gazdasági jelenségeket felsoroltunk fel, amelyek esetében felmerül a Versenytörvény megsértésének a lehetősége. Ezek egy része valóban sérti a Versenytörvényt, mások viszont nem. A három év eredményei csak részlegesen hasonlíthatóak össze, mivel a kérdések kismértékben eltérnek egymástól a három vizsgálatban.⁴ Minthogy azonban a kérdés és a válaszlehetőségek nem változtak meg gyökeresen, ezért az eredmény sorokat (külön-külön ábrában, 10.a–c. ábra) közöljük.

A legtöbb jogász a fogyasztók megfélemlítését és a piac felosztását (95% és 91%) tartja a Versenytörvénybe ütközőnek, de a nagytöbbség idesorolta a versenytársak közti árákról való megegyezést is (88%). **Ezek a Versenytörvény megsértésének alapesetei, így látható, hogy a jogászok egy szűk réteg kivételével tisztában vannak a versenyjog alapjaival, már ami a törvényi tiltást illeti.** Ugyanilyen magas arányban (85%) értenek azonban egyet a jogászok azzal is, hogy a monopóliumok kialakulása is a Versenytörvénybe ütközik, ez azonban téves ismeret, amelyet mégis oszt a legtöbb jogász. Az agresszív marketingkampány erőfölényes pozícióban szintén nem törvényellenes, mégis a jogászok négyötöde (80%) tévesen úgy véli, hogy ez a Versenytörvénybe ütköző magatartás. A kérdezett jogászok háromnegyede azt viszont helyesen tudta, hogy az összehangolt magatartás is törvényellenes. **Az egyeztetés nélküli párhuzamos magatartás viszont nem sérti a Versenytörvényt, amit a jogászok többsége tud is, hiszen csak 17%-uk gondolja ezt törvényellenesnek. Ugyanígy nem tiltja a Versenytörvény azt, ha egy erőfölényes cég lecseréli rosszul**

---

⁴ A 2002-es és a 2003-as kutatásban eltérései: a 2002-es verzióban még szereplő „visszaélések közbeszerzések esetén” válaszkategóriát 2003-ban nem adtuk meg, ugyanakkor ebben az évben egy új válaszlehetőséggel bővítettük az eddigieket: „az agresszív marketingkampány erőfölényes pozícióban”. 2003-ban még szerepelt az a kérdés is, hogy „Versenytörvény tiltja-e bizonyos vevők ki nem szolgáltatását?”, ezt azonban 2004-re töröltük és helyette egy új kérdés került be: „Tiltja-e a Versenytörvény azt, ha egy erőfölényes cég lecseréli rosszul teljesítő beszállítóját?”. Az eredmények tehát csak részlegesen hasonlíthatók össze a változtatások miatt, ráadásul néhány válaszlehetőség szövege kissé pontosabbá vált, ez is az összehasonlíthatóság érvényességét csorbítja.

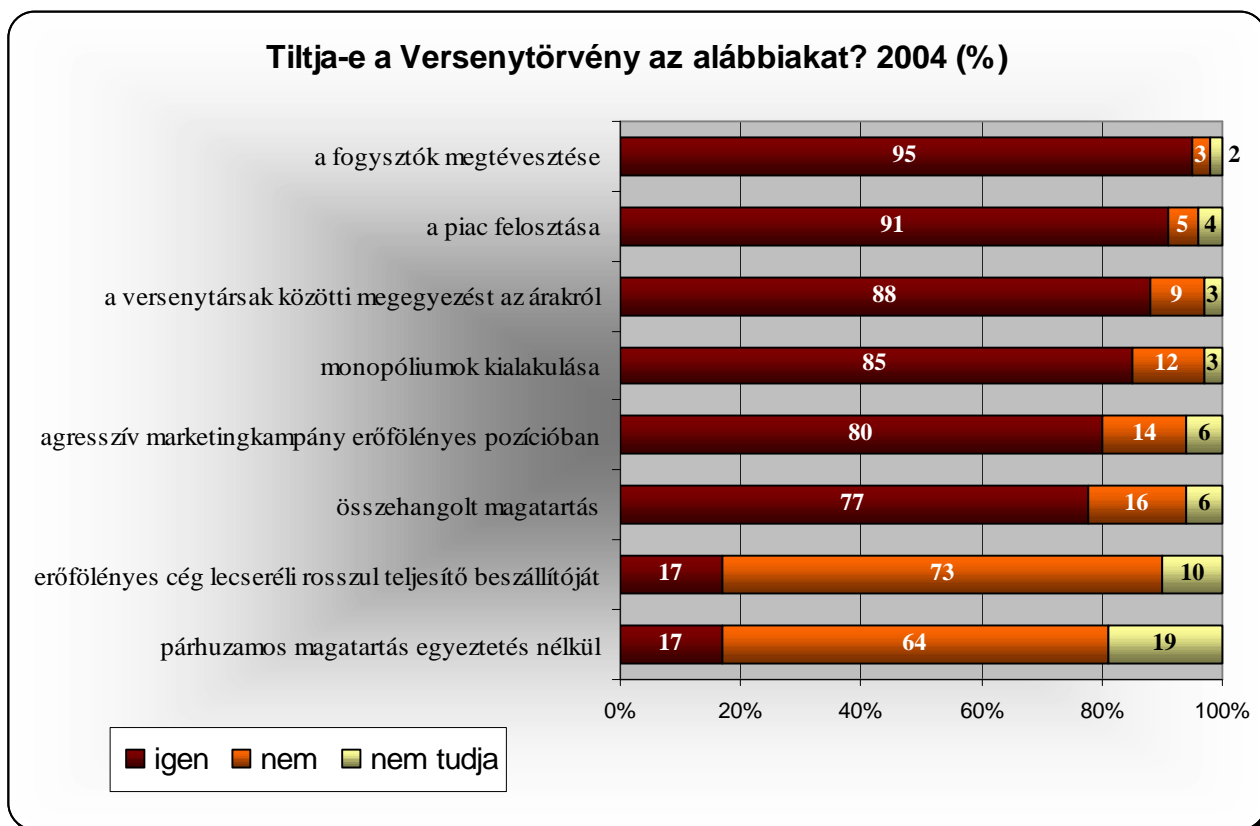

teljesítő beszállítóját; ezt a jogászok egy kisebb csoportja, 17%-a véli – rosszul – törvényellenesnek. (10.a. ábra)

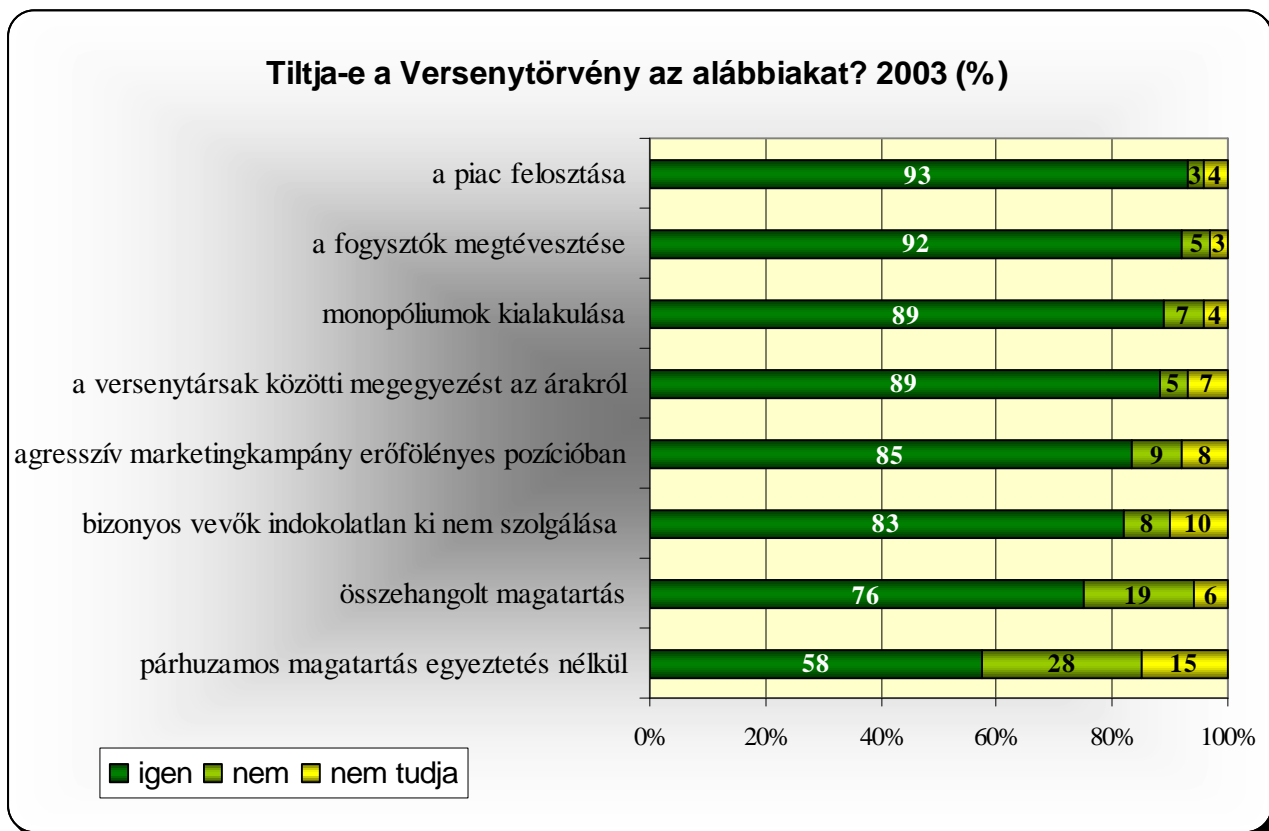
A főbb válaszmintázatok nem változtak 2003 óta: a legtöbb jogász akkor is helyesen ismerte a törvény azon részeit, miszerint a Versenytörvénybe ütközik a piac felosztása, a fogyasztók megtévesztése, az árkartell és az összehangolt magatartás, ugyanakkor többségük azt rosszul tudta, hogy miként ítéli meg a jog az agresszív marketingkampányt erőfölényes pozícióban illetve a monopóliumok kialakulását. A legnagyobb különbség abban mutatható ki, hogy míg 2003-ban a megkérdezett jogászok több, mint fele (58%) tudta úgy, hogy az egyeztetés nélküli párhuzamos magatartás is törvényellenes, addig a 2004-re csak a jogászok egy kis csoportja (17%) rosszul tájékozott ebben a kérdésben. (10.b. ábra)

A 2002-es és a 2003-as vizsgálat leglényegesebb változása az, hogy a 2002-ben „árrögzítés”-ként kérdezett magatartást csupán a jogászok alig fele (43%) tekintette a Versenytörvénybe ütközőnek, addig 2003-ra a „versenytársak közti megegyezés az árakról” módon megfogalmazott – hasonló tartalmú – válaszlehetőséget már tízből kilencen (89%) neveztek meg mint törvényellenes gazdasági magatartást. (10.c. ábra)

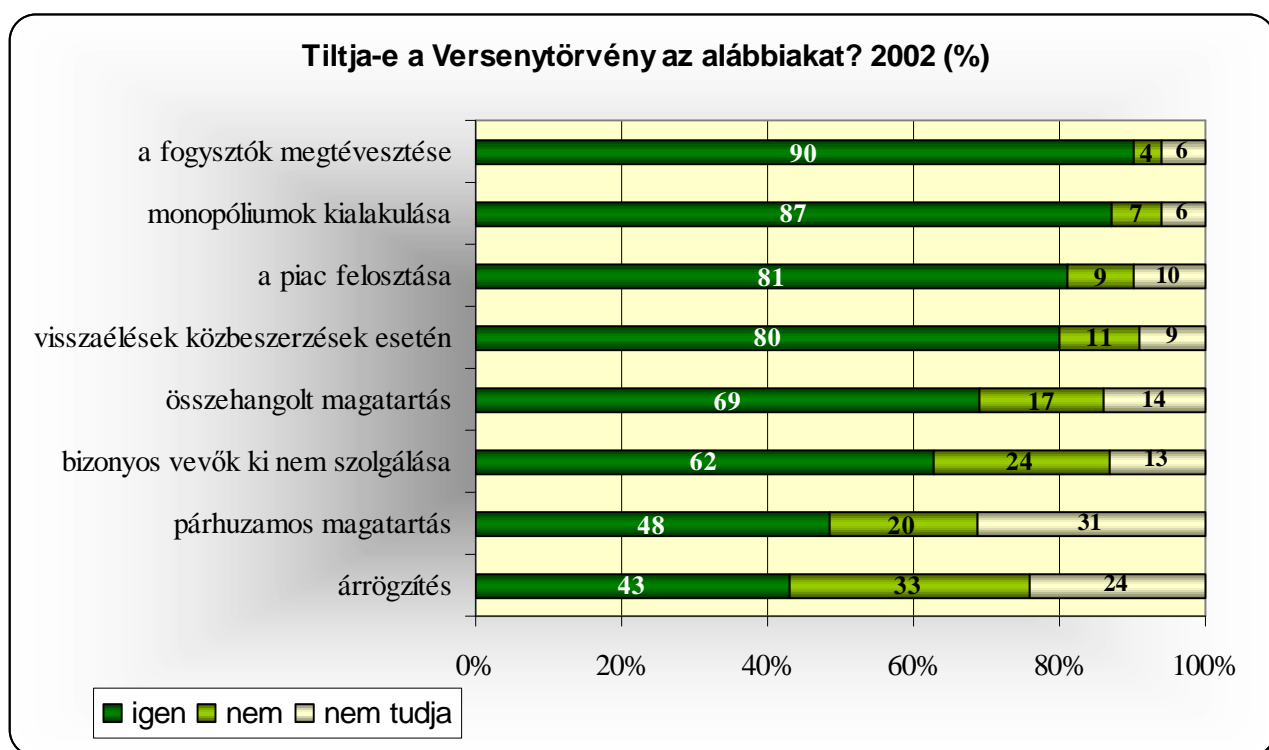
10.a. ábra

10. b. ábra

10.c. ábra

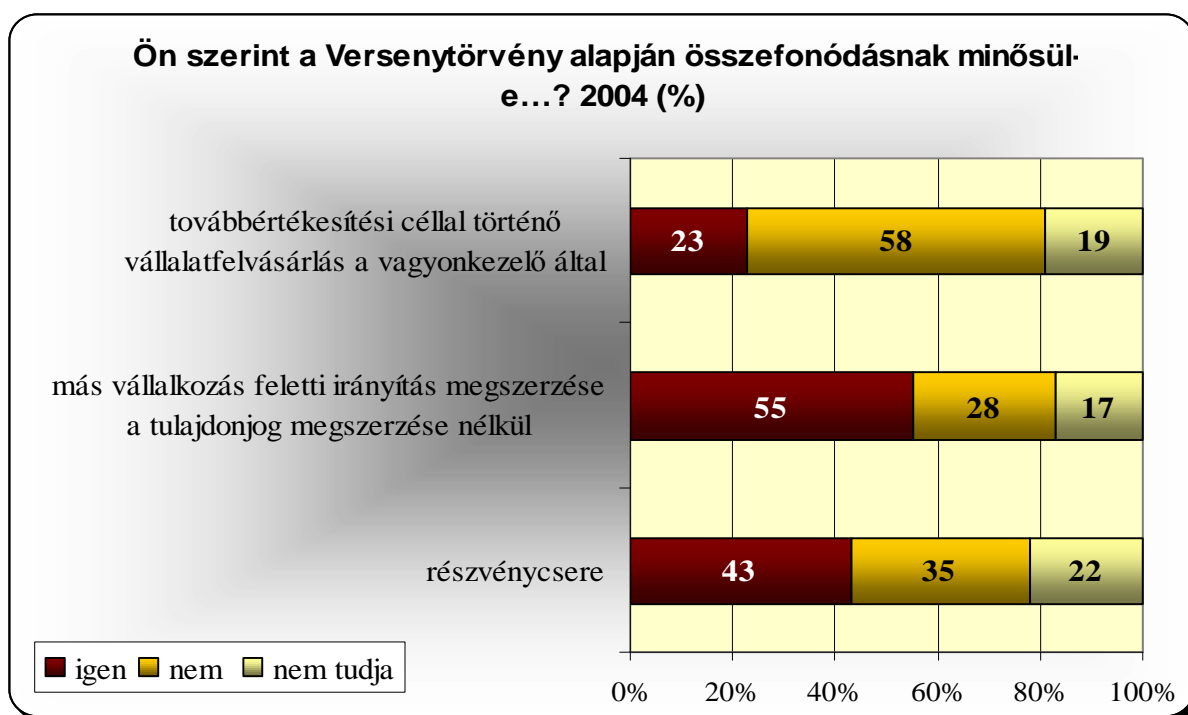

A Versenytörvényben kevésbé tapasztalt jogászok néhány magatartás esetében jobban tájékozottak azoknál, akik még nem kerültek kapcsolatba a törvénnyel, de nem minden általunk tesztelt kérdés esetében igaz ez. Azok a jogászok, akik nem foglalkoztak még mélyebben a Versenytörvénnyel illetve akiknek még nem volt ezzel kapcsolatos ügyük, azok átlagon felüli arányban (83%) tudják úgy, hogy az agresszív marketingkampány erőfölényes pozícióban törvényellenes, míg a törvényben járatosak 75%-a vélekedik így – azaz rosszul. Akinek volt már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügyük, azok a piac felosztásáról nagyobb arányban (96%) tudják, hogy törvényellenes magatartás, mint azok, akik még nem foglalkoztak a Versenytörvény által érintett üggyel (89%). Akik foglalkoztak már a Versenytörvénnyel vagy volt már ezzel kapcsolatos ügyük, azok az összehangolt magatartásról is nagyobb arányban (85% és 87%) tudják, hogy törvényellenes, mint a törvényt kevésbé ismerő jogászok (74–74%). Ezzel a területtel kapcsolatban azok a jogászok a legtájékozottabbak, akik a gazdasággal munkájuk fő részeként foglalkoznak (86%-uk tudja, hogy ez a Versenytörvénybe ütközik), míg akik munkájának nem fő területe, de részét képezik gazdasági kérdések, azok körében kissé alacsonyabb (80%), akik pedig egyáltalán nem foglalkoznak gazdasági kérdésekkel, azok között még alacsonyabb (70%) a helyes ismeretekkel rendelkezők aránya.

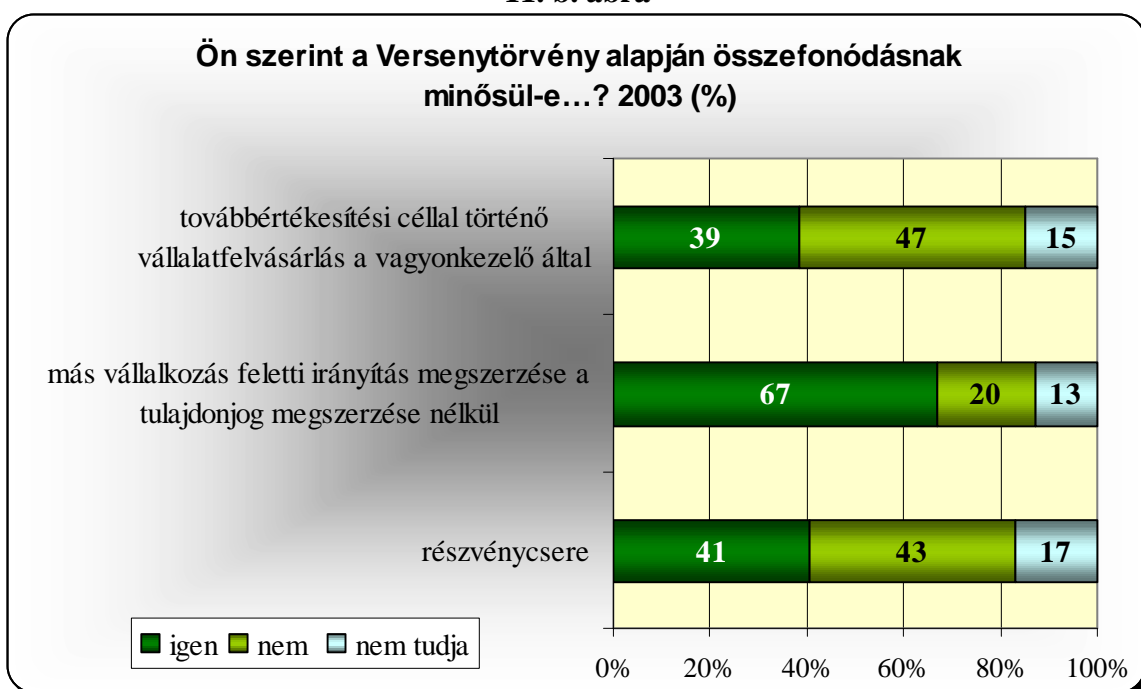
A Versenytörvény értelmezésében némi gondot okozhat, hogy a *gazdasági összefonódás* fogalma mögött különböző tartalmakra lehet gondolni. **A jogászok negyede-ötöde (23%) gondolja úgy, hogy a Versenytörvény alapján összefonódásnak minősül az, ha továbbértékesítési céllal vásárol fel egy vállalatot a vagyonkezelő, a többség, 58% azonban tudja, hogy ez nem minősül összefonódásnak.** Tavaly kevesebben, 47%-nyian tudták jól, hogy ez a magatartás nem összefonódás. **A jogászok fele (55%) tudja azt is, hogy a Versenytörvény alapján a más vállalkozás feletti irányítás megszerzése a tulajdonjog megszerzése nélkül is összefonódásnak tekinthető, 28%-uk szerint viszont ez nem összefonódás.** A tavalyi kutatáskor a jogászok kétharmada (67%) tudta, hogy ez összefonódás és csak egyötödük (20%) rendelkezett rossz ismeretekkel. **A részvénytársaságok esetében a jogászok négytizede (43%) említi összefonódást – mégpedig helyesen –, ám egyharmaduk (35%) nem gyanakodna ebben az esetben.** 2003-ban a részvénytársaságok kapcsán – helyesen – összefonódást említők aránya az ideivel gyakorlatilag megegyezett (41%), de a helytelen választ adók aránya kissé magasabb volt (43%). Mindhárom kérdés esetében viszonylag sok a válaszolni nem tudó kérdezett: 17–22%-ot tesz ki ez a csoport (a tavalyi 13–17%-kal szemben). (11.a–c. ábra)

A Versenytörvényben és általában a gazdasági jogban jártasabb válaszadók inkább arra szavaznak, hogy a részvéncsere nem jelent összefonódást (52% és 55%). Ez az egyetlen összefüggés, amelyet a három összefonódással kapcsolatos kérdésben találtunk az eddigiek során is használt háttérváltozók kapcsán.

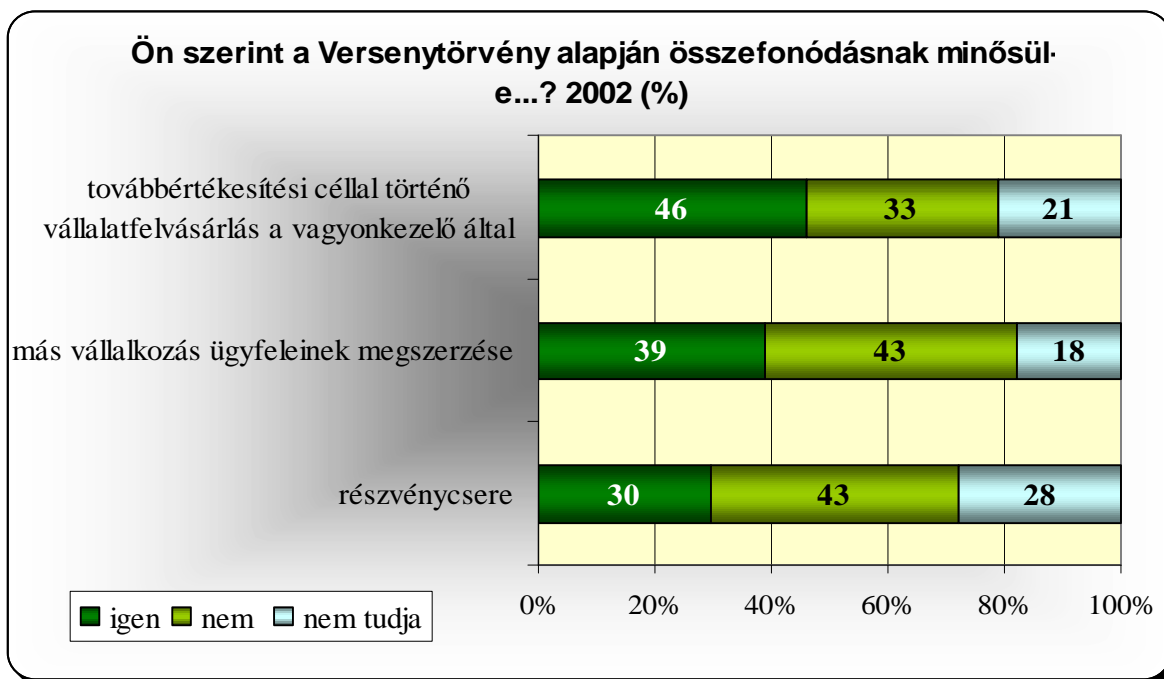
11. a. ábra

11. b. ábra

11.c. ábra

A következőkben olyan területeket soroltunk fel, amelyek esetében felmerül a kérdés: ha e területeken probléma tapasztalható, azzal a Versenyhivatalhoz kell-e fordulni?⁵

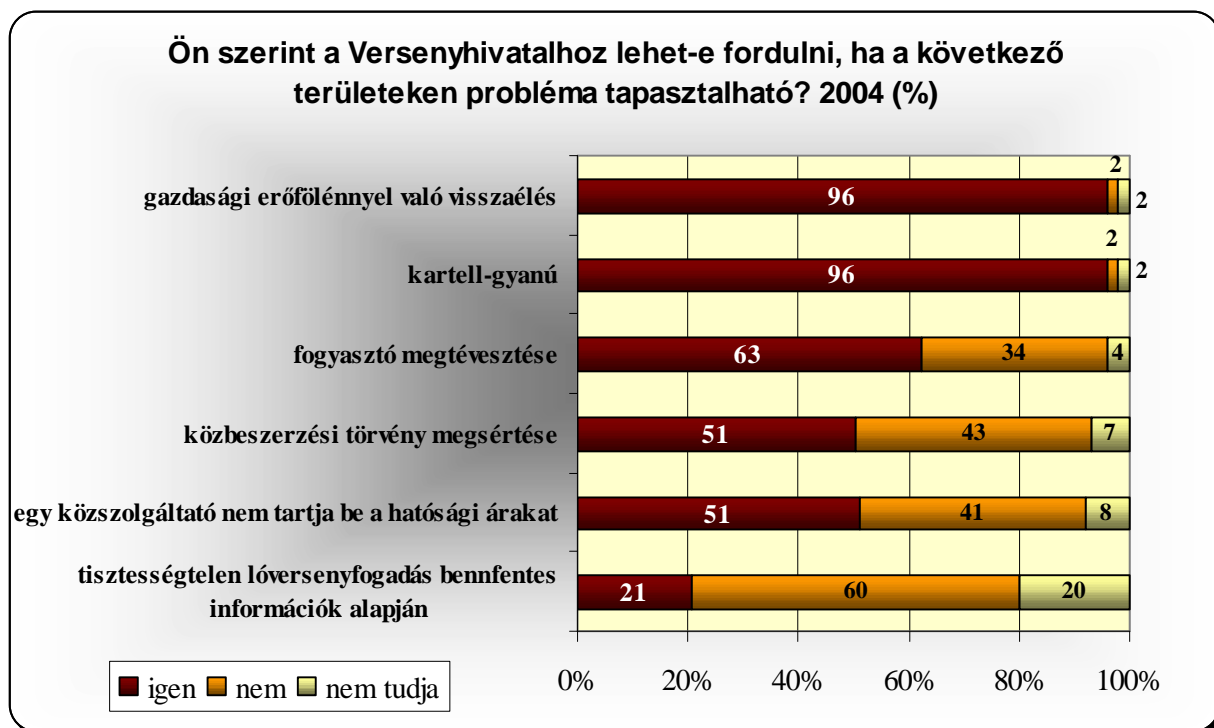
A gazdasági erőfölénnyel való visszaélésről és a kartell-gyanúról szinte minden jogász tudja, hogy a Versenyhivatal kompetenciájába tartozó ügy: mindkét esetben a kérdezett jogászok 96%-a szerint lehet a hivatalhoz fordulni ilyen ügyet látva. **Fogyasztó megtévesztése esetén a jogászok közel kétharmada (63%) keresné meg a GVH-t. Mindez azt jelenti, hogy három jogászból legalább kettő tudná jól, hogy a fenti esetekben a Versenyhivatallal kellene kapcsolatba lépni.** (12. a. ábra)

⁵ Ez a kérdés több szempontból is megváltozott 2002-ről 2003-ra kutatáshoz képest. Egyfelől a kérdés szövege pontosabbá vált: 2002-ben azt kérdeztük, hogy *Jogászai munkája során a Versenyhivatalhoz fordulna-e, ha a következő területeken Ön vagy ügyfele problémát tapasztalna?* 2003-ban azonban neutrálisabb, általánosíthatóbb kérdésfeltevést alkalmaztunk, amely így hangzott: *Ön szerint lehet-e a Versenyhivatalhoz fordulni, ha a következő területeken probléma tapasztalható?* A megfogalmazás változott ugyan, de ez nem érintette a kérdés értelmét, így a változás tudatában, de összehasonlítható maradt a két évi kutatás. Ugyanakkor 2003-ra bővült a felsorolt példák száma: tisztességtelen löversenyfogadás bennfentes információk alapján és közszolgáltató által be nem tartott hatósági árak. A két új válaszlehetőségben említett eset természetesen nem tartozik a Versenyhivatalra, célunk az volt velük, hogy a helytelen válaszlehetőségek számának növeljük, így nem tud csupán a „motorikusan” mondott igen válaszok hangoztatásával kompetenciát sugározni a kérdezettek. Még egy változás történt a 2002-höz képest: akkor külön megemlíthette a kérdezett jogász, ha az egyes esetekben nem kompetens, mert nem foglalkozik az adott területtel, ettől azonban (többek között a fals válaszok számának növelése miatt) idén eltekintettünk. A két kutatás adatai azonban a fenti korlátozások figyelembe vételével összehasonlíthatók.

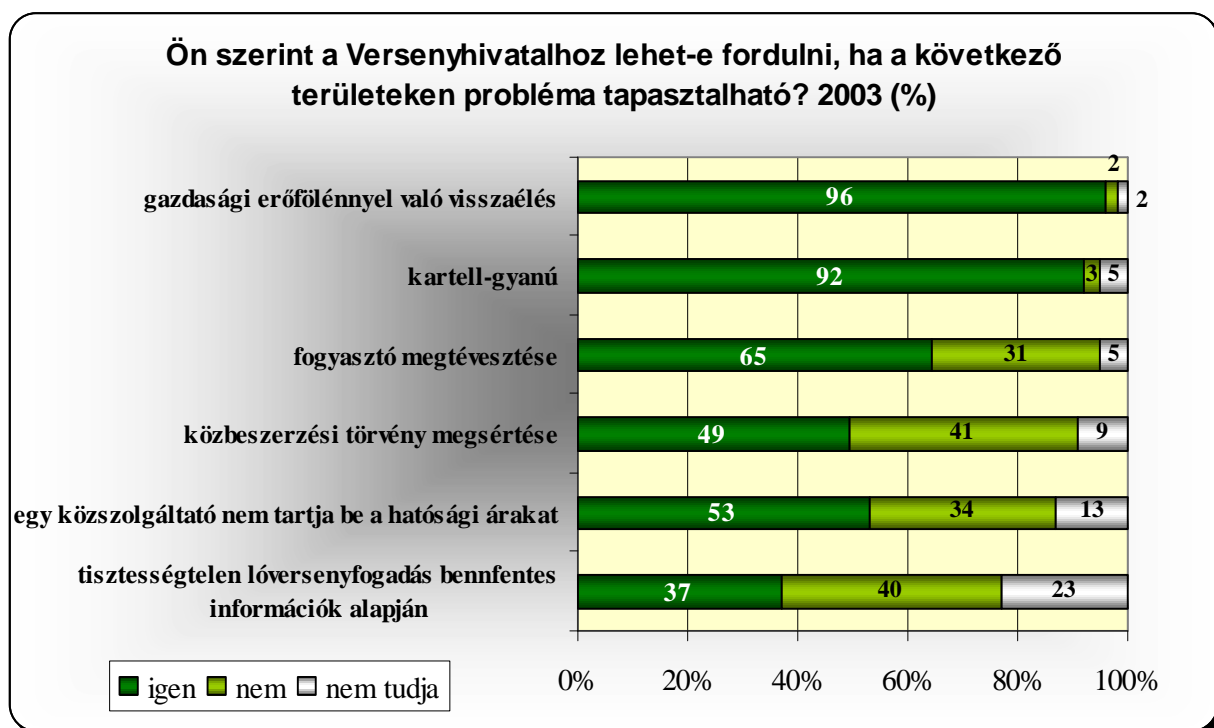
A közbeszerzési törvény megsértése viszont nem a GVH ügye, mégis a jogászok fele (51%) szerint fel lehet ezzel keresni a hivatalt, ugyanakkor 43%-uk tudja, hogy ez nem tartozik a GVH-hoz. A jogászok azon fele (51%) is rossz ismeretek birtokában van, akik szerint a Versenyhivatalhoz lehet fordulni, amennyiben egy közszolgáltató nem tartja be a hatósági árakat, míg a kérdezettek négytizede (41%) tudja jól, hogy ez nem tartozik a GVH tevékenységi körébe. Még egy fals válaszlehetőséget adtunk meg ebben a kérdéscsoportban: azt kérdeztük, hogy **benntentes információk alapján tett tisztességtelen lóversenyfogadás észlelése esetén a GVH-hoz lehet-e fordulni. Bár ezt a példát egyértelműen nonszensznek szántuk, hiszen természetesen **egy ilyen ügyel nem lehet a Versenyhivatalhoz fordulni, mégis a jogászok egyötöde (21%) szerint fel lehet ilyenkor a GVH-t keresni, míg háromszor ennyien (60%) azért tudják, hogy ebben az esetben nem lehet értesíteni a Versenyhivatalt.** Jelentős még ebben a kérdés a bizonytalanok aránya (20%). (12. a ábra)**

A tavalyi évhez képest nem történt lényegi elmozdulás a főbb kérdésekben: a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést és a kartell-gyanút a jogászok több, mint kilenctizede, a fogyasztók megtévesztését pedig kétharmaduk ítélte a GVH hatáskörébe tartozó ügynek. Abban sem változtak a tavalyi eredmények, hogy a jogászok fele rosszul tudja, hogy a tavalyi a közbeszerzési törvény megsértése és a közszolgáltatónak a hatósági ártól való eltérése esetén a Versenyhivatal-e az illetékes hatóság. Az egyetlen érdemi változás pozitív irányba történt, hiszen a tisztességtelen lóversenyfogadás esetét a tavalyi 37%-kal szemben idén már csak 20%-nyian utalnák a GVH jogkörébe, de a csökkenés ellenére is meglepően sok jogász „ugrott be” ennek a kérdésnek. A 2002-es és a 2003-as év kutatásának összehasonlítására ebben a kérdésben csak korlátozottan van lehetőségünk, de azt azért mindenképp érdemes megjegyezni, hogy gazdasági erőfölénnyel való visszaélés esetén 2003-ban a jogászok 96%-a, 2002-ben viszont csak 73%-a fordult volna a GVH-hoz. Kartell-gyanú esetén pedig még nagyobb a különbség: 2003-ban a jogászok 92%-a, 2002-ben 64%-a tekintette ezt a GVH hatáskörébe tartozó esetnek. (12. a–c. ábra)

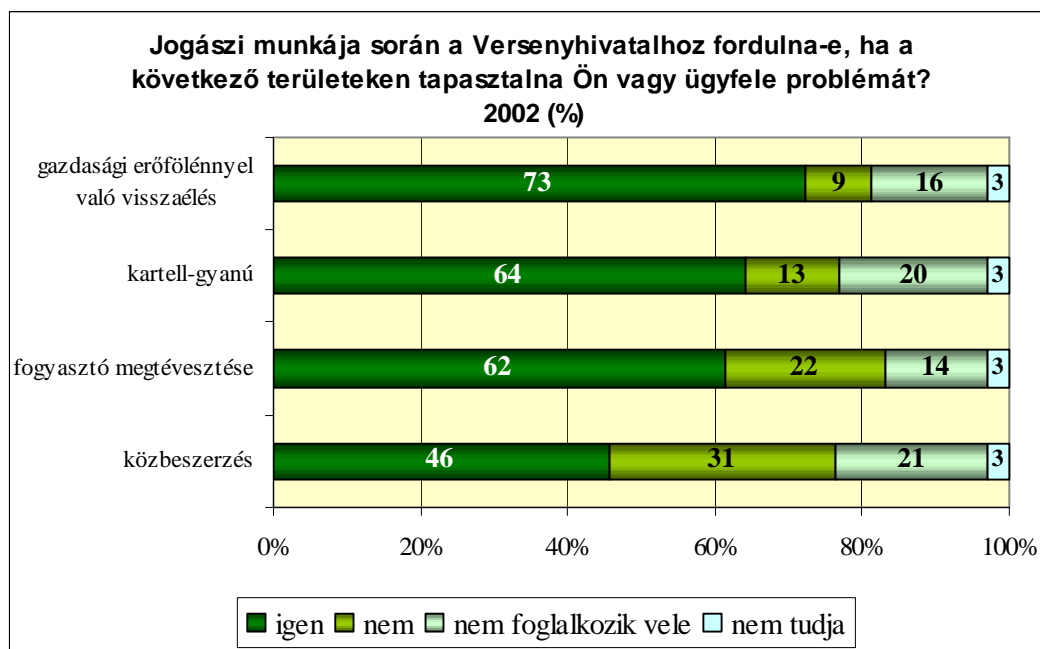
12.a. ábra

12. b. ábra

12. c. ábra

A vállalati jogászok tudják a legnagyobb arányban (71%) azt, hogy fogyasztó megtévesztése esetén a GVH-hoz lehet fordulni, míg a legalacsonyabb arányban (49%) az államigazgatásban dolgozó jogászok tudják ezt. A többi felsorolt esetben a különböző területeken dolgozó jogászok nagyon hasonlóan reagáltak a kérdésre, azaz nincs szignifikáns különbség az egyes jogászcsoportok tudása között a GVH illetékességi körének kérdésében.

4.4. A Verseny törvény hatása az államra, az államigazgatásra

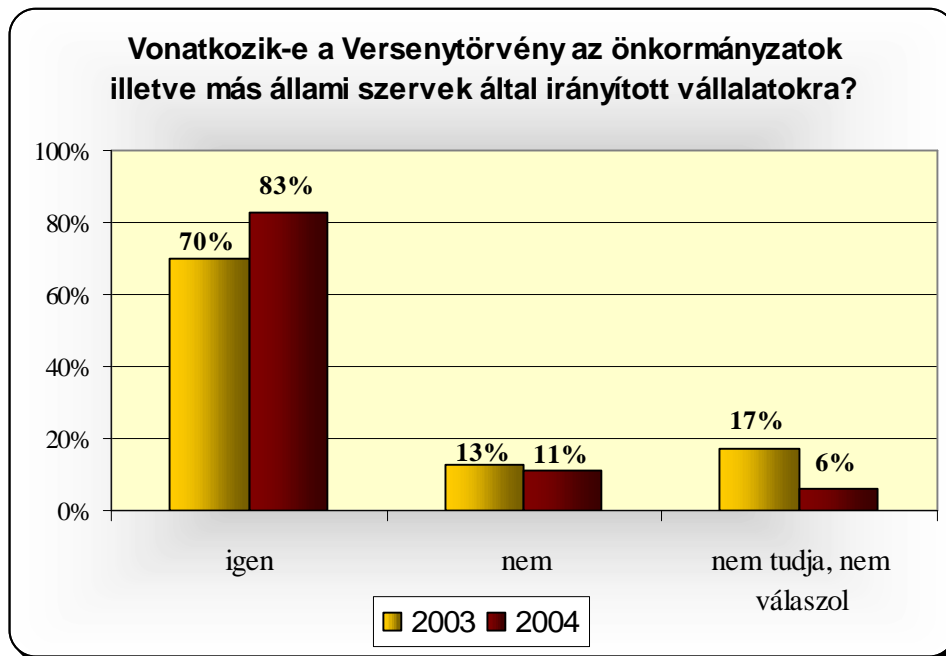
Tavaly, 2003-ban vizsgáltuk először az állam, államigazgatás és a versenyjogi szabályozás kapcsolatát. A témát két kérdéssel közelítettük meg: az egyikben a Verseny törvénynek az önkormányzatok vagy más állami szervek által irányított vállalatokra való érvényességéről kérdeztünk, a másikban pedig arra voltunk kíváncsiak, hogy a jogászok tudják-e, hogy a Verseny törvény tartalmaz bizonyos, az államra vonatkozó előírásokat.

A jogászok több, mint négyötöde (83%) tudja jól, hogy a Verseny törvény az önkormányzatok és más állami szervek által irányított vállalatokra is vonatkozik, ami szignifikánsan magasabb, mint a tavalyi 70%-os arány. A válaszadók 11%-a (2003-ban

13%-a) szerint azonban a versenyjogi szabályozás nem terjed ki ezekre a gazdasági szereplőkre. A kérdezettek 6%-a nem tudott válaszolni a kérdésre. (13. ábra)

13. ábra

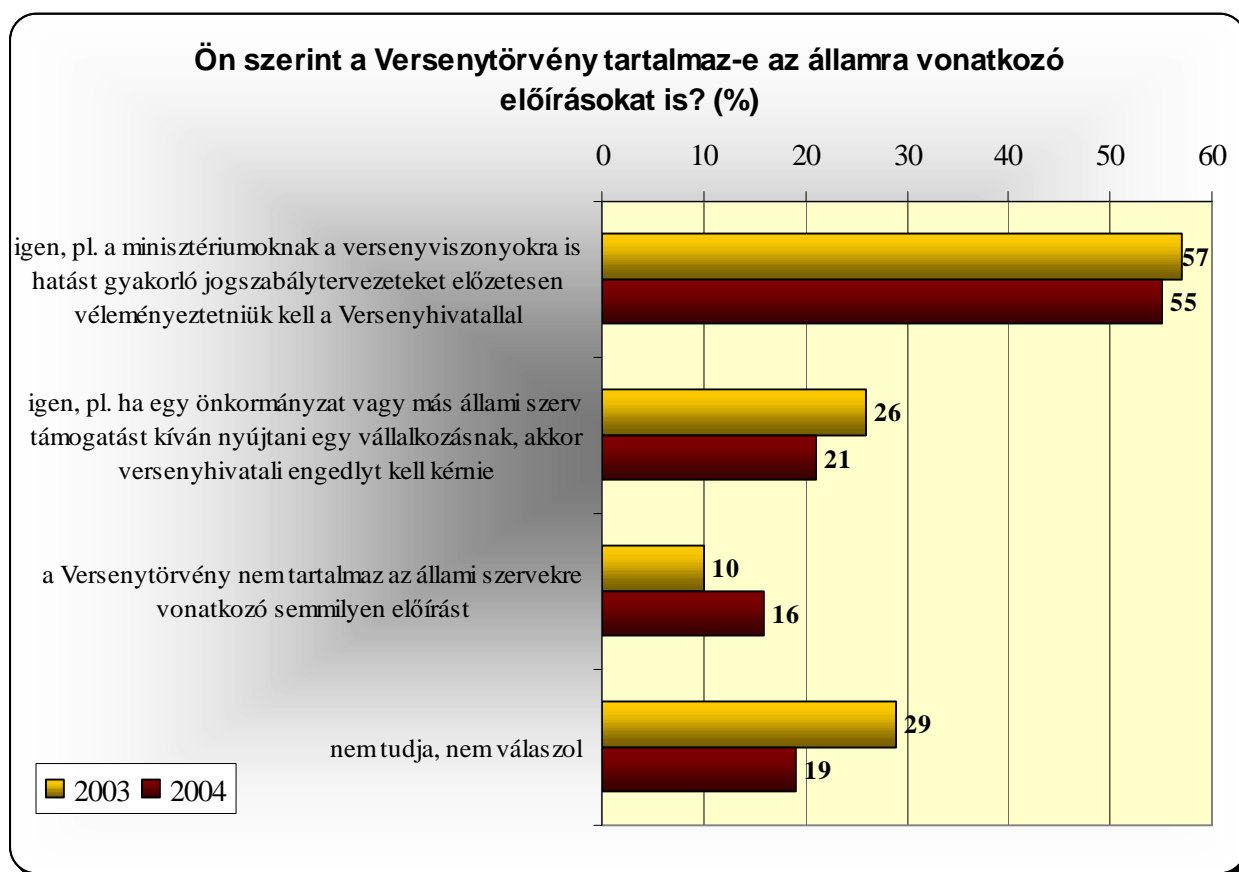

Meglepő, de éppen az államigazgatásban dolgozó jogászok körében alacsonyabb az átlagosnál (76%) azok aránya, akik jól tudják, hogy az állami szervek, önkormányzatok irányította vállalatokra is kiterjed a Versenytörvény. A többi jogászcsoporthoz (ügyvédek, bírók, vállalati jogászok) körében az átlagos arálynak megfelel a helyes ismeretekkel rendelkezők részesedése. Ugyanakkor tájékozottabbak az átlagosnál azok a jogászok, akik gazdasági ügyekkel foglalkoznak munkájuk fő területeként (92%-uk tudta a helyes választ), akik viszont sosem foglalkoznak gazdasági témákkal, azok tájékoztatlanabbak (78%). A Versenytörvény mélyebb ismeretei és a vele kapcsolatos tapasztalatok nem mutatnak összefüggést a jogászok ismereteivel ebben a kérdésben.

Az, hogy a Versenytörvény tartalmaz-e az államra vonatkozó előírásokat, és ha igen, milyen jellegűt, az az előzőnél kevésbé elterjedt ismeret. **A jogászok több, mint fele (55%) jól tudja, hogy a Versenytörvény tartalmaz az államra vonatkozó előírásokat, például a minisztériumoknak a versenyviszonyokra is hatást gyakorló jogszabálytervezeteket előzetesen egyeztetniük kell a Versenyhivatallal.** Ezt a tavalyi kutatáskor is ugyanilyen arányban (55%) tudták a megkérdezett jogászok. **A jogászok egyötöde (21%) szerint – helytelenül – viszont a Versenytörvény olyan, az államra is vonatkozó előírásokat**

tartalmaz, mint például ha egy önkormányzat vagy más állami szerv állami támogatást kíván nyújtani egy vállalkozásnak, akkor a Versenyhivatallal kell egyeztetnie. 2003-ban az így, azaz rosszul válaszolók aránya kissé magasabb, 26% volt. Szintén rossz ismeretekkel rendelkezik a jogászoknak az a 16%-ot kitevő csoportja, amely szerint a Versenytörvény nem tartalmaz az államra vonatkozó előírást. Tavaly ezt valamivel kevesebben, 10%-nyian tudták rosszul. (14. ábra)

14. ábra

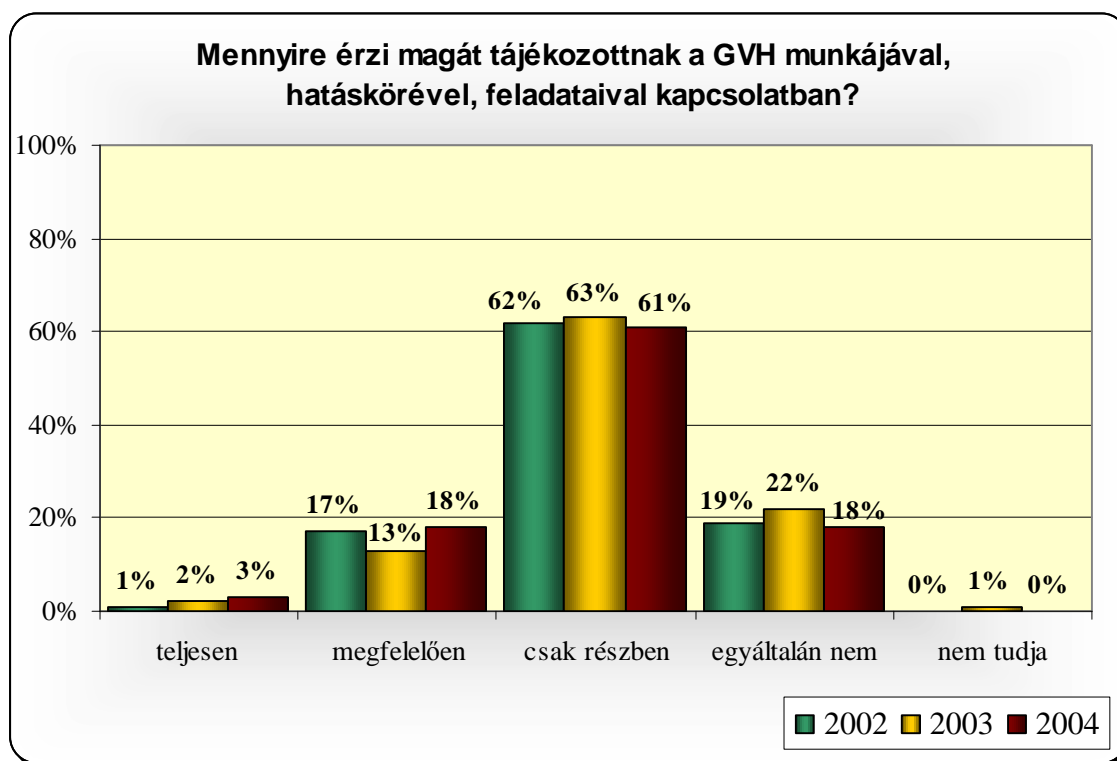
Az államigazgatásban dolgozó jogászok felülreprezentáltak a helyes ismeretekkel rendelkezők között, mivel az átlagos 55%-kal szemben köztük 73% azok aránya, ki tudják, hogy a Versenytörvény tartalmaz az államra vonatkozó előírásokat is, például a minisztériumoknak a fent bemutatott esetben kell egyeztetniük a Versenyhivatallal. Az ügyvédek azonban az átlagosnál tájékozatlanabbak (47%) ebben a kérdésben. Más tényező, például a Versenytörvényben való jártasság vagy az azzal kapcsolatos korábbi munkatapasztalat illetve a gazdasági jogi munkaterület nem befolyásolja a válaszokat.

5. A Gazdasági Versenyhivatallal kapcsolatos ismeretek és a hivatal megítélése a jogászok körében

5.1. A Versenyhivatal tevékenységével kapcsolatos ismeretek

A megkérdezett jogászok összességében nem érzik magukat hiánytalanul tájékozottnak a Gazdasági Versenyhivatal munkájával, hatáskörével, feladataival kapcsolatban. Teljes mértékben kompetensnek csak 3%-nyian érzik magukat, megfelelőnek tartja tájékozottságát 18%-uk, a többség viszont ennél hiányosabb ismeretekről számolt be. A jogászok hattizede (61%) ugyanis csak részben, egyhatodik (18%) pedig egyáltalán nem ismeri a GVH tevékenységét. A GVH-ról való ismeretek szubjektív megítélésében nem történt lényeges változás tavalyhoz és tavalyelőtthöz képest a jogászok körében. (15. ábra)

15. ábra

A bírók között a mintaátlag másfél-kétszeresét éri el azok aránya (29%), akik saját megítélésük szerint egyáltalán nem ismerik a GVH munkáját. Aki már tanulmányozta mélyebben a Versenytörvényt, azok a GVH tevékenységével kapcsolatban nagyobb arányban tartják magukat teljes mértékben (7%) és megfelelően tájékozottnak (32%). Akiknek volt már

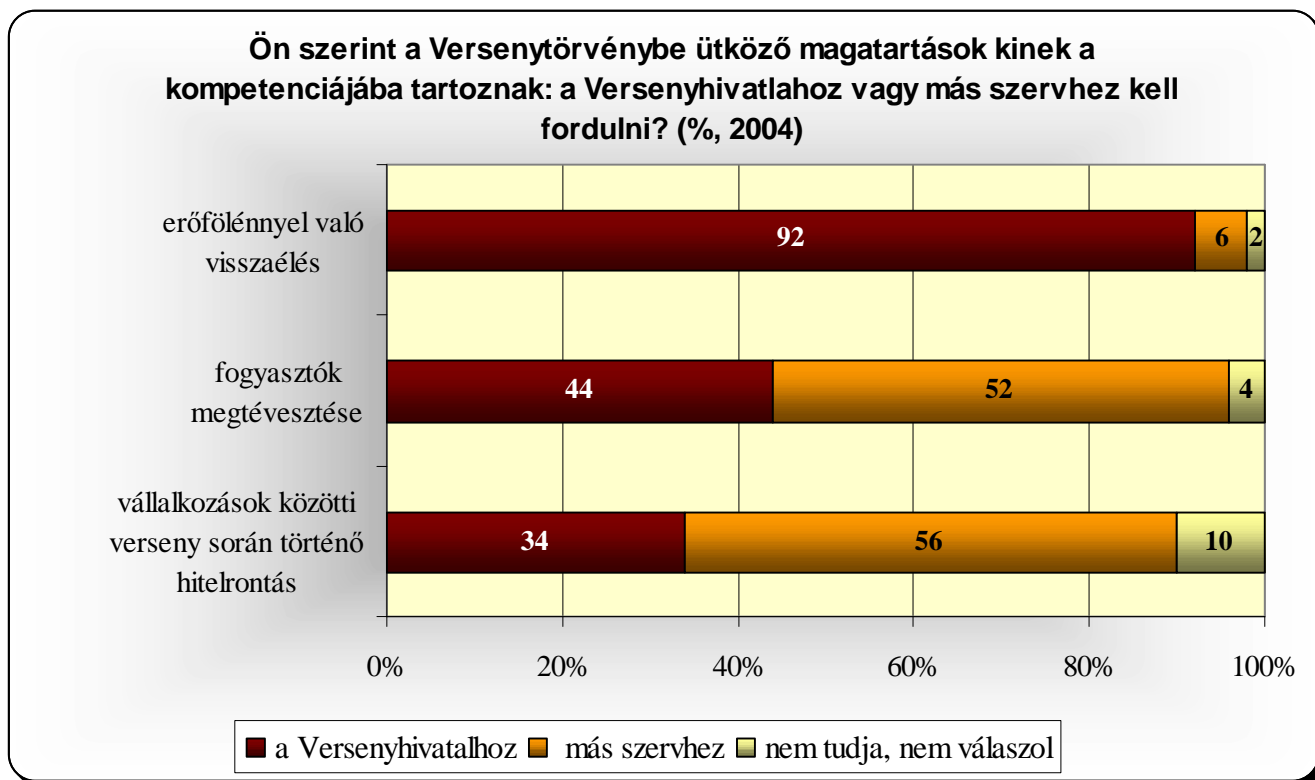
a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügyük, azok szintén felülreprezentáltak ezekben a csoportokban: teljes mértékben tájékozottnak érzi magát 6%-uk, megfelelően tájékozottnak 35%-uk. Aki jogász munkájukban foglalkoznak versenyjoggal (is), azok között 7% a magát teljesen tájékozottnak, és 39% a megfelelően tájékozottnak tartók aránya. A munkájuk fő területeként gazdasági joggal foglalkozókra is igaz mindez: teljesen tájékozottnak tartja magát 6%-uk, megfelelően tájékozottnak pedig 31%-uk. Azon jogászok, akiknek nem fő területe a gazdaság, de szokott vele foglalkozni, azok között teljesen tájékozatlanok aránya kiemelkedő (31%).

Nem minden Versenytörvénybe ütköző magatartás esetén a Gazdasági Versenyhivatal az illetékes szerv. Felsoroltunk három esetet és ezek kapcsán kértük a jogászokat annak megítélésére, hogy ezen magatartások esetén a GVH-hoz kell-e fordulni vagy más szervhez.⁶ **Tízből kilenc jogász (92%) jól tudja, hogy erőfölénnyel való visszaélés esetén a GVH-hoz kell fordulni. Tízből több, mint négyen (44%) azzal is tisztában vannak, hogy a fogyasztók megtévesztése mint versenyellenes magatartás is a Versenyhivatal kompetenciájába tartozik, felük (52%) azonban rosszul tudja, hogy ez az ügy más szervekhez tartozna. Kissé kevesebben, a jogászok egyharmada gondolja azt – helytelenül –, hogy a vállalkozások közötti verseny során történő hitelrontás esetén is a GVH-hoz kellene fordulni; a jogászok több, mint fele (56%) azonban jól tudja, hogy ez más szervhez tartozik.** A tavalyi kutatáshoz hasonló eredmények születtek idén, szignifikáns mértékű változás csak a hitelrontás megítélésében következett be, mivel tavaly az ideihez képest 6 százalékponttal többen utalták ezt az ügyet – helytelenül – a GVH jogkörébe. (16.a–b. ábra)

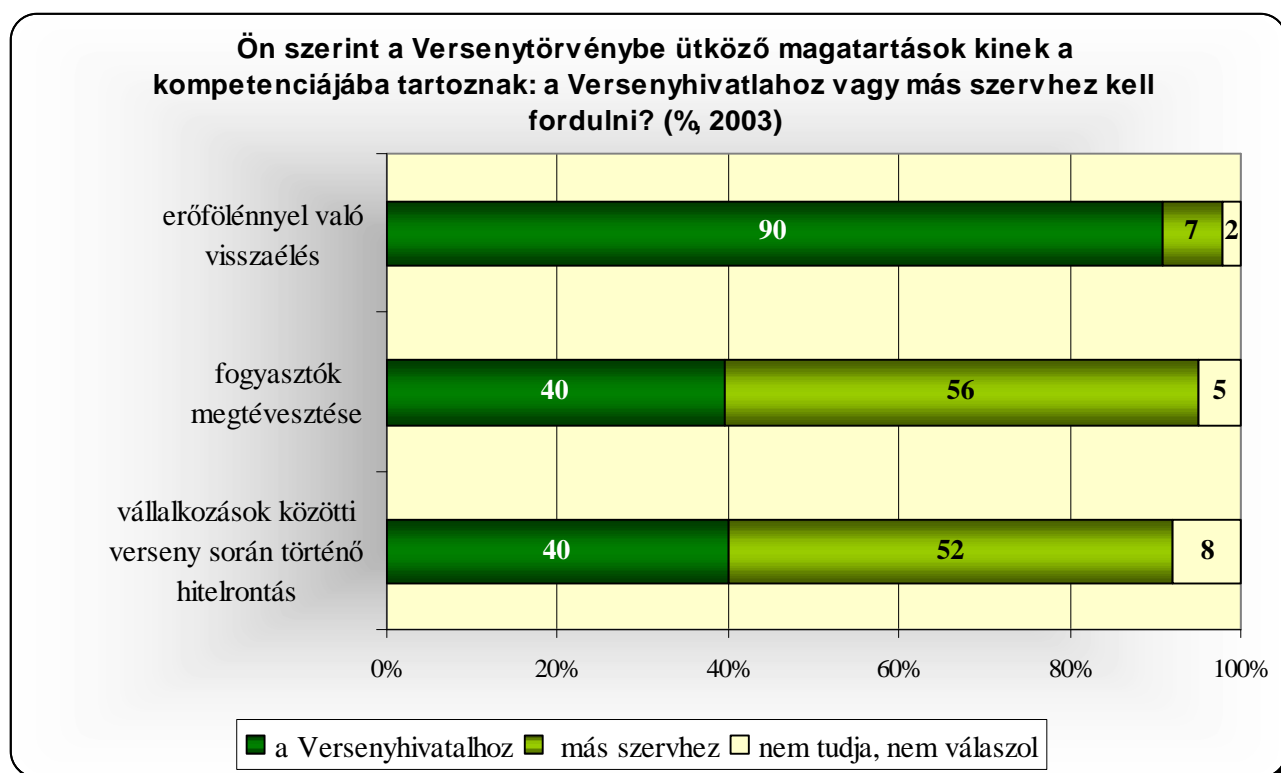
---

⁶ Ezt a kérdést 2002-ben másképp vizsgáltuk, mint a kutatássorozat következő két évében. 2002-ben, az első adatfelvétel idején kérdésünk ebben a témában általános jellegű volt: azt kérdeztük, hogy csak a GVH járhat-e el a versenybe ütköző magatartások esetén. Ez azonban így túl általános megfogalmazás, amelyre nehéz válaszolni a jogászoknak (hiszen át kell gondolniuk minden olyan esetet, ami szerintük versenyellenes magatartás) és nehéz a válaszaikat értékelni, összesíteni is (hiszen nem lehetünk biztosak abban, hogy minden válaszadó jogász ugyanazokat a magatartásokat tekintette versenyellenesnek, és egyben minden ilyen versenybe ütköző tevékenységet számba vett, amikor válaszolt). Ennek az értelmezési problémának a kiküszöbölése érdekében megváltoztattuk a kérdést: felsoroltunk három gazdasági magatartást, jelenséget, és azt kérdeztük, hogy ezek a versenyellenes magatartások kinek a kompetenciájába tartoznak, a Versenyhivataléba vagy más szervhez? Ebben az esetben tehát nem lehetséges a 2002-es és az ezt követő két év eredményeinek összehasonlítása, hiszen teljesen megváltozott a kérdés és a válaszlehetőségek.

16.a. ábra

16.b. ábra

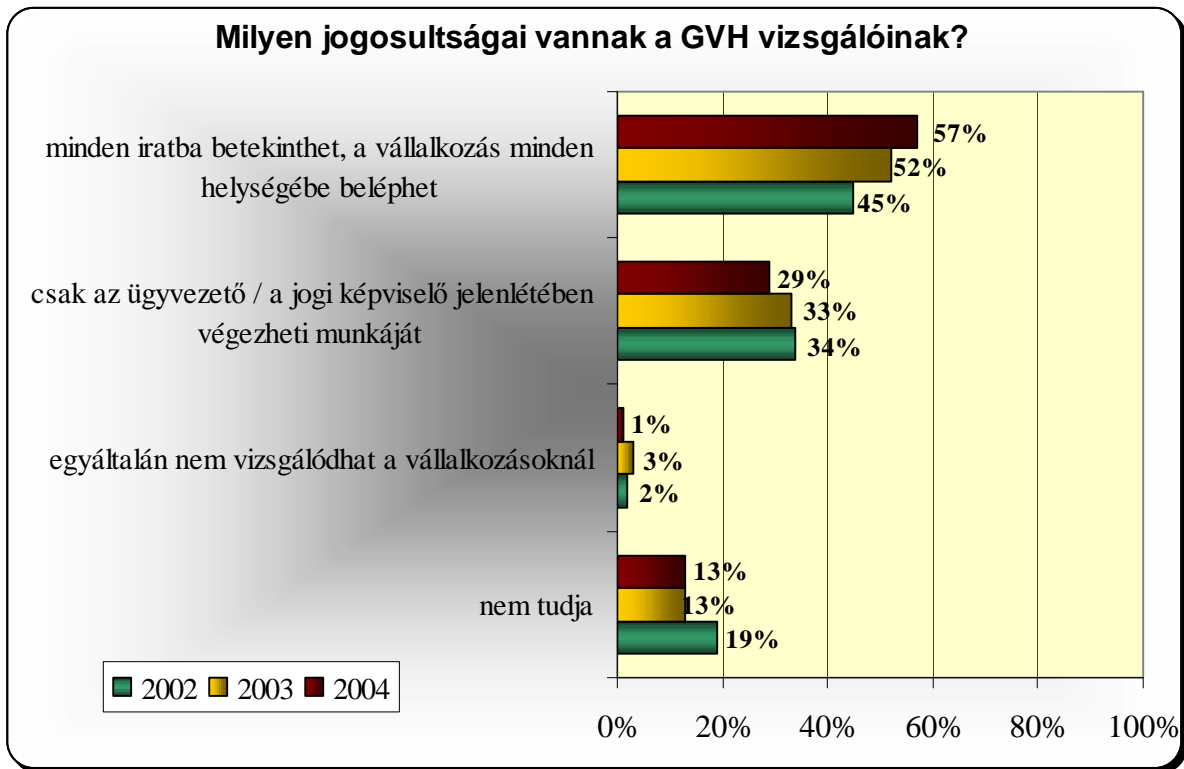

Az erőfölénnyel való visszaélés kérdésében a Versenytörvénnyel korábban már foglalkozó jogászok olyannyira tájékozottak, hogy közülük csak öten nem tudták, hogy a GVH-hoz kell fordulni ilyen ügyben. A hitelrontás kérdésében ismét a Versenytörvénnyel már korábban foglalkozó illetve a törvénnyel kapcsolatos ügyben már résztvevő jogászok a leginkább kompetensek: közel kétharmaduk tudja, hogy ebben az esetben nem a GVH az illetékes szerv. A fogyasztók megtévesztésének esetében az államigazgatásban dolgozó jogászoknak csupán egyharmada (33%) tenné helyesen azt, hogy a GVH-hoz fordul, ugyanakkor a bírók és a vállalati jogászok több, mint fele (53–53%) tudja, hogy hol kell jelezni az ilyen esetet.

A GVH vizsgálóinak jogköréről alkotott vélemények alapvetően két táborra osztják a jogászokat: több, mint felük (57%) jól tudja, hogy a vizsgálók minden iratba betekinthesnek, a vállalkozás minden helységébe beléphetnek, közel egyharmaduk (29%) azonban rosszul értesült erről a jogköréről, mivel szerintük csak az ügyvezető, illetve a jogi képviselő engedélyével végezheti munkáját. Csak 1%-nyian gondolják úgy, hogy egyáltalán nem vizsgálódhat a GVH hivatalnok. A kérdezettek 13%-a viszont nem tudott válaszolni erre a kérdésre. A korábbi kutatásokban hasonló válaszmintázatot kaptunk, de fontos változás, hogy éppen a helyes ismeretekkel rendelkezők aránya nőtt mindkét évben: 2002-ről 2003-ra 7 százalékponttal, 2004-re pedig további 5 százalékponttal. Ezzel párhuzamosan a legutóbbi adatfelvétel óta 6 százalékponttal csökkent a helytelen ismeretekkel rendelkező jogászok aránya. (17. ábra)

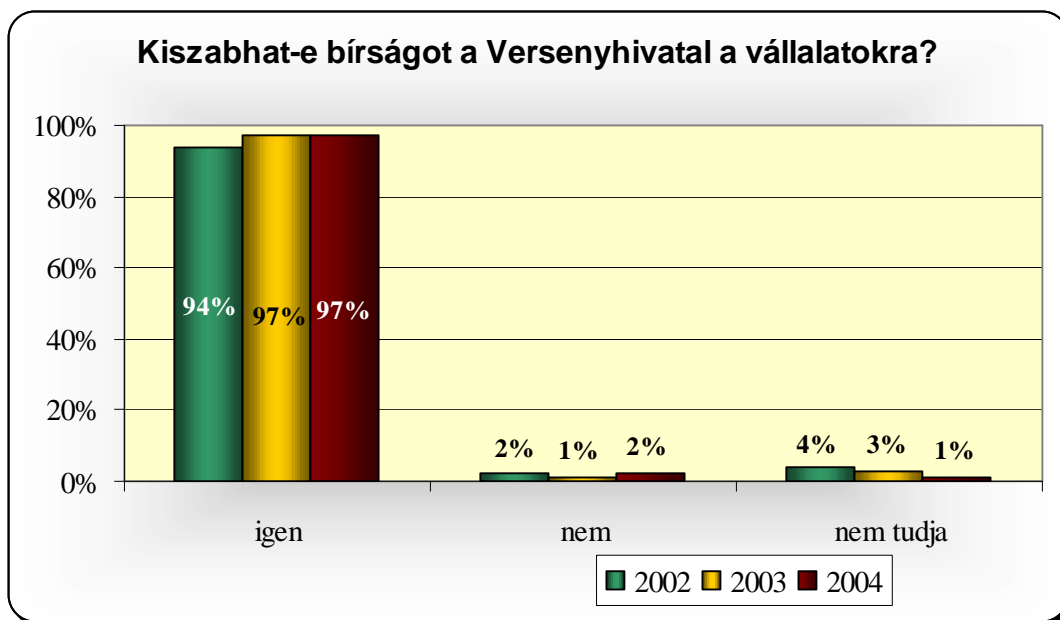
Az ügyvédek átlagon aluli arányban jól tájékozottak a kérdésben, mivel 48%-uk tudja csak jól azt, hogy a GVH vizsgálói minden iratba betekinthesnek. Akiknek volt már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye, illetve akik munkájuk során már foglalkoztak is vele, azok is felülreprezentáltak a helyes ismeretekkel rendelkezők között (69 és 66%).

17. ábra

A jogászok között továbbra is gyakorlatilag teljes az egyetértés abban, hogy a Versenyhivatalnak jogában áll bírságot kiszabni a vállalkozásokra, amennyiben a versenybe ütköző magatartása kiderül: a kérdezettek 97%-a rendelkezik helyes ismeretekkel ebben a kérdésben. Csak néhányan gondolják ennek ellentétét, és szintén elenyésző azok aránya is, akik nem tudták ezt a kérdést eldönteni. Tavaly és tavalyelőtt szintén a kompetensek voltak nagy többségben. (18. ábra)

18. ábra

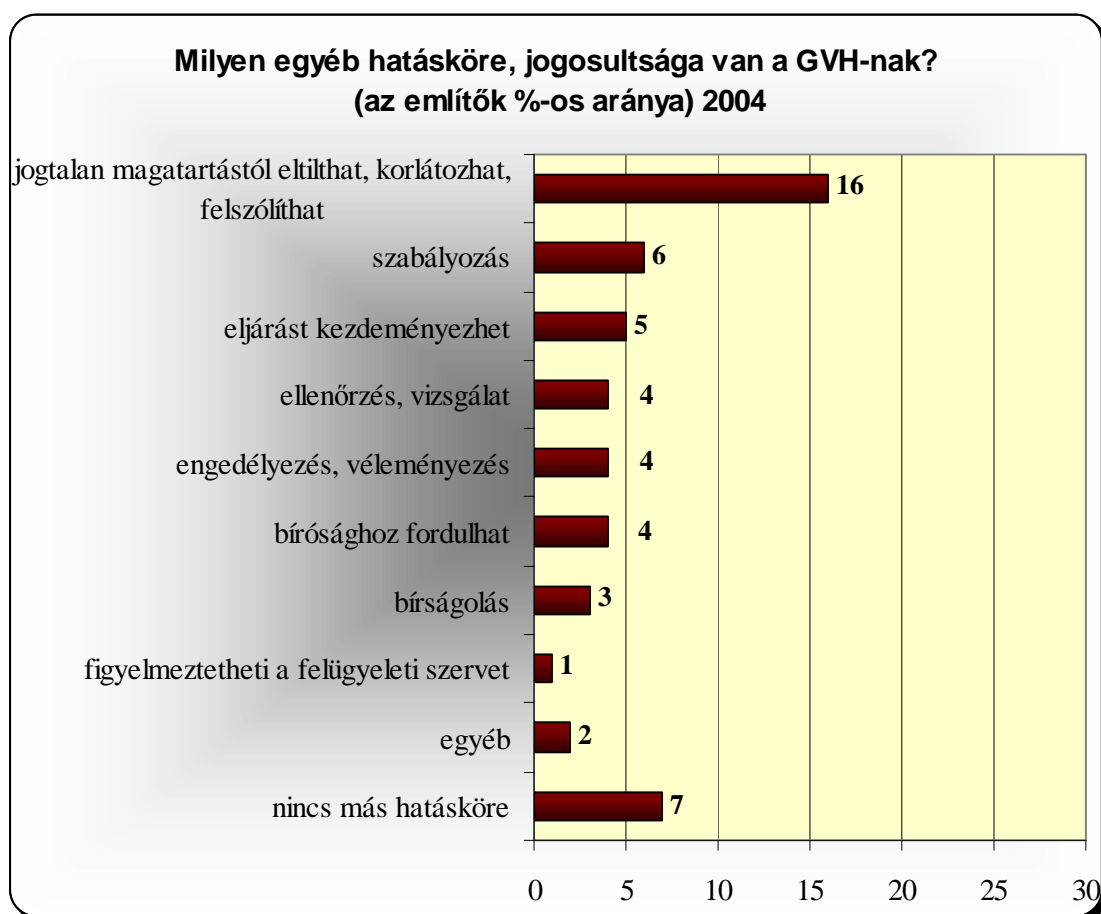

A Versenyhivatal egyéb hatásköreinek, jogosultságainak a jogásztársadalmon belüli ismeretét ún. nyitott kérdés segítségével igyekeztünk felmérni. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek spontán válaszait rögzítettük, nem pedig előre felkínált válaszlehetőségek közül választhattak. Kérdésünk arra irányult, hogy az eddig vizsgáltakon kívül vagy akár azokat is említve, milyen (egyéb) hatásköre van a Versenyhivatalnak. **A jogászok 39%-a említett valamilyen jogkört, tevékenységet**, ami magasabb, mint a tavalyi 24%-os arány. A válaszadók közel ötöde (19%) szerint az eddigieken kívül nincs más jogköre a GVH-nak.

A jogászok 16%-a említette spontán azt, hogy a Versenyhivatal (egyéb) jogkörébe tartozik a jogtalan magatartástól való eltiltás, korlátozás, az erre való felszólítás. 6%-nyian említették általában szabályozást, 5%-nyian pedig azt, hogy a GVH jogában áll, hogy eljárást kezdeményezzen. A jogászok 4–4%-a nevezett meg általánosságban olyan jogköröket, mint az ellenőrzés, vizsgálat; az engedélyezés, véleményezés; illetve hogy adott esetben jogában áll bírósághoz fordulni. A valamilyen hatáskört említő jogászok 3%-a utalt arra, hogy a GVH bírságozhat is, 1%-uk pedig azt említette, hogy a Versenyhivatal figyelmeztetheti a felügyeleti szervet.

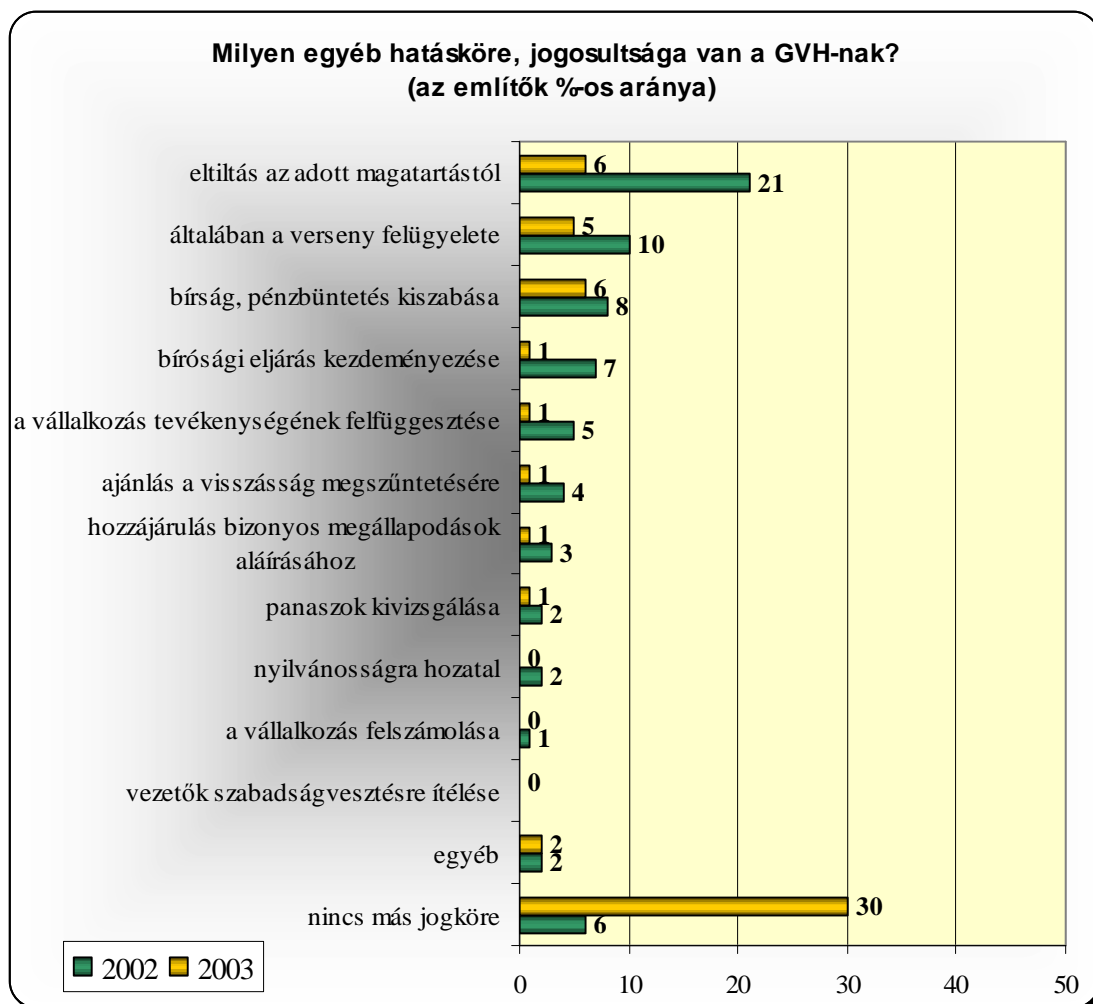

19.a. ábra

A 2002-es és 2003-as válaszok nagyon hasonló csoportokba tömörültek, ezért a spontán válaszokat azonos elnevezésű válaszcsoportokba tudtuk tömöríteni. 2004-ben azonban kissé másképpen hangzottak a jogászok válaszai, ezért valamelyest más címkéket kellett adnunk a válaszokat tömörítő csoportoknak. (19. b. ábra) Ettől függetlenül azonban – tartalmuk alapján – összehasonlítható a válaszok egy része. 2002-ben többen (21%), 2003-ban viszont a valamilyen választ adók közül kevesebben (6%) említették a jogtalan magatartástól való eltiltást (korlátozást), mint idén (16%). Ugyanez a tendencia érvényes a bírósági eljárás kezdeményezésére (7% – 1% – 4%), de a pénzbüntetés kiszabására már nem, ezt ugyanis az egyes években egyre kisebb arányban említették a jogászok (8% – 6% – 3%). Ezek az eltérések azonban olyan csekélyek, hogy a statisztikai hiba határán belül van, azaz statisztikai szempontból nem értelmezhetőek valódi különbségként.

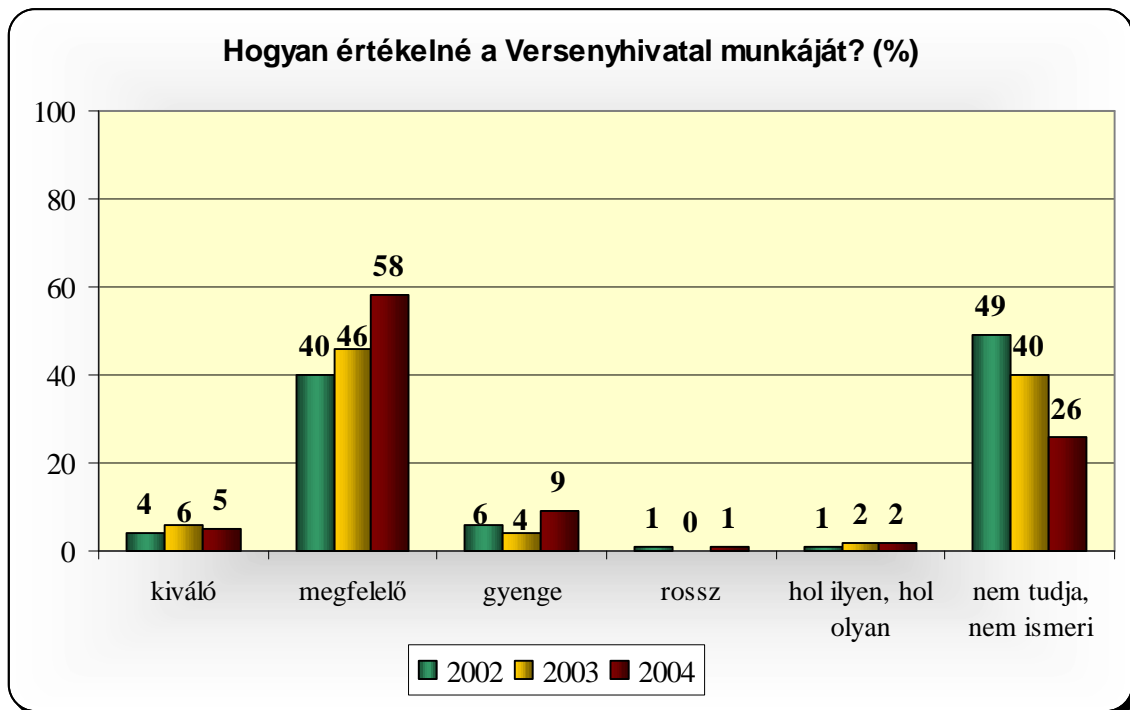
19.b. ábra

Az elmúlt években most a leginkább pozitív a jogászok ítélete a Gazdasági Versenyhivatal munkájáról. A személyes tapasztalatok alapján megfogalmazott értékelések között a *megfelelő* jelző volt a leggyakoribb, több, mint minden második jogász (58%) minősíti így a hivatal munkáját. A többi értékelő jelzöt csak kevesen választották: kiválónak 5%, gyengének 9%, rossznak pedig 1% minősítette a Versenyhivatalban folyó munkát. Változónak minősíti a GVH munkáját további 2%. A második legnagyobb csoportot viszont az értékelésre nem vállalkozók alkotják (26%). Ez utóbbi csoport aránya folyamatosan csökken és a 2002-es szint felén áll jelenleg: ennek a csoportnak a nagyfokú csökkenését a GVH munkáját megfelelőnek minősítők táborának jelentős emelkedése kíséri. 12 százalékponttal ugyanis megnőtt a GVH tevékenységét összességben megfelelőnek tartók aránya. (20. ábra)

Akiknek volt már a Versenytvörvénnyel kapcsolatos ügyük, azok az átlagosnál magasabb arányban (67%) értékelik megfelelőnek a GVH-ban folyó munkát, a törvényt mélyebben nem ismerők között pedig többen vannak a hivatalt értékelni nem tudók vagy nem akarók (32%). Ugyanígy hat az is, hogy a kérdezett jogász mindennapi munkája során mennyire találkozik gazdasági kérdésekkel: akik egyáltalán nem, azok felülreprezentáltak (41%) a véleményüket titkolók vagy véleménnyel nem rendelkezők között.

20. ábra

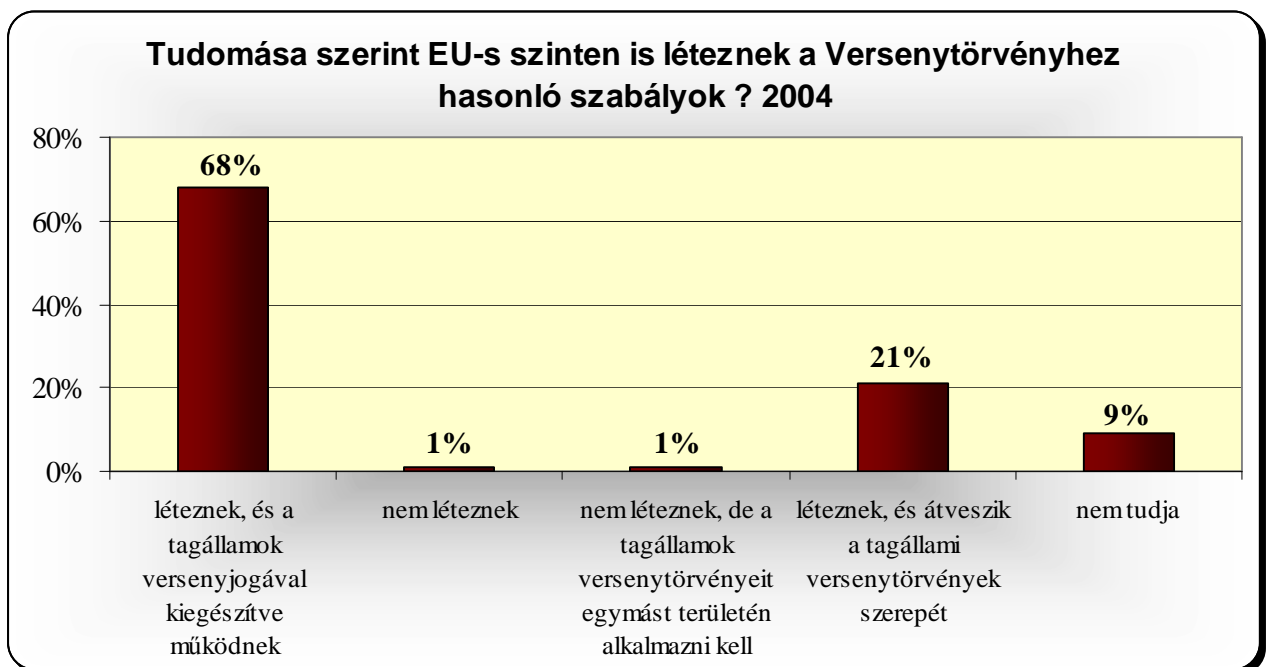

5.2. A Gazdasági Versenyhivatal és az Európai Unió

A kutatás végén arra voltunk kíváncsiak, hogy a magyarországi jogásztársadalom mennyire tájékozott abban, hogy milyen változásokat okoz a versenyszabályozásban az EU-csatlakozás. A korábbi kutatásokban az uniós csatlakozást még jövő időben közelíthettük meg és az előzetes ismereteket ennek logikája szerint mértük fel, amin a csatlakozás után változtattunk. Így tehát az EU-s versenyszabályozással kapcsolatos kérdéseknek nincs konkrét, összehasonlításra alkalmas előzményük 2002-ben és 2003-ban.

A jogászok kétharmada (68%) annyiban felkészülten élte meg az EU-csatlakozást, hogy tudja: EU-s szinten is léteznek a Versenytörvényhez hasonló jogszabályok, és a tagállamok versenyjogával egymást kiegészítve működnek. A többiek – ami a jogásztársadalom egyharmadát jelenti – vagy nem tudtak felelni a kérdésre (9%), vagy rossz választ adtak. **A rossz válaszok közül egyetlen dominál: a jogászok egyötöde (21%) úgy tudja, hogy léteznek EU-s szinten is versenyjogi szabályozások, amelyek az EU alkotmányának hatályba lépésekor átveszik a tagállami versenytörvények szerepét.** Csupán 1–1%-nyian mondták azt, hogy nem léteznek ilyen törvények, illetve hogy nem léteznek, de a tagállamok versenytörvényeit egymás területén alkalmazni kell. (21. ábra)

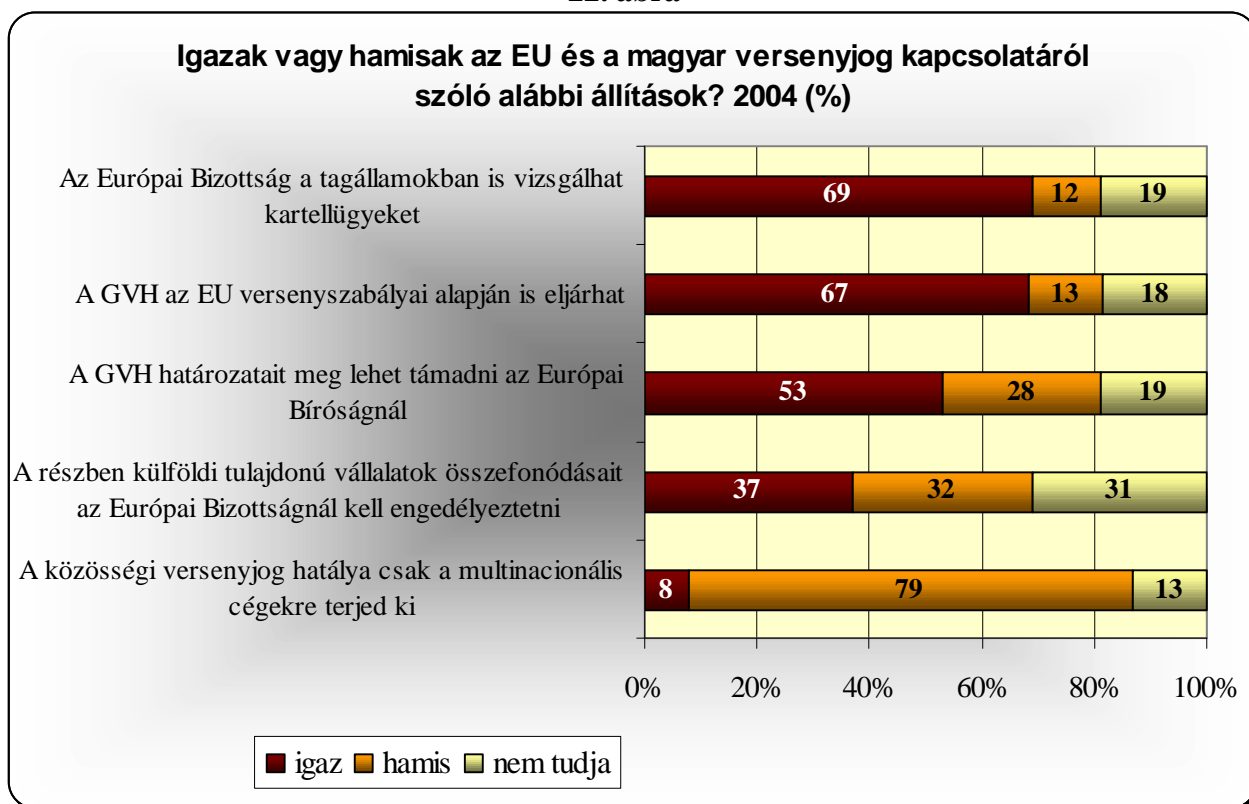
21. ábra

A bírók felül-, az ügyvédek viszont alulreprezentáltak az EU-s versenyjogról helyes ismeretekkel rendelkezők között (79% vs. 58%). Az ügyvédek átlagon felüli arányban (30%) tudják – rosszul – úgy, hogy létezik EU-s versenyjogi szabályozás, amely az EU-s alkotmány életbe lépésekor átveszi a tagállami törvények szerepét. A fővárosban dolgozó jogászok is az átlagosnál magasabb arányban adtak helyes választ (75%).

Végül néhány állítás segítségével azt teszteltük, hogy a csatlakozás után mit is tudnak a jogászok a magyar versenyjog és az EU kapcsolatáról. **A jogászok kétharmada jól tudja, hogy az EU a tagállamokban, így Magyarországon is vizsgálhat kartellügyeket (69%) és hogy a GVH nemcsak a magyar versenytörvény, de az EU versenyszabályai alapján is eljárhat (67%). Minden második jogász (53%) azonban rosszul értesült a GVH határozatainak megtámadásával kapcsolatban, mivel úgy gondolják, hogy erre lehetőség van az Európai Bíróságnál. A jogásztársadalom több, mint egyharmada (37%) abban sem ismeri helyesen az EU-csatlakozás utáni versenyjogi szabályozást, hogy helytelenül úgy véli, hogy míg a magyar vállalatok összefonódásait a GVH-nál kell engedélyeztetni, addig a legalább részben külföldi tulajdonú vállalatokét az Európai Bizottságnál. Azt azonban már csak a jogászoknak egy nagyon szűk csoportja (8%) képzei, hogy közösségi versenyjog hatálya csak a multinacionális cégekre terjedne ki.**

22. ábra

A kartellügyekkel kapcsolatban leginkább az államigazgatásban dolgozók tájékozottak (78%), legkevésbé pedig a bírók (61%). A Versenytörvénnyel korábban foglalkozó jogászok és a fővárosban dolgozók is az átlagosnál nagyobb arányban (76% és 79%) tudták, hogy a kartellügyeket az Európai Bizottság a tagállamokban is vizsgálhatja. Abban is az államigazgatási jogászok járnak élen, hogy tudják: a GVH az EU versenyszabályait is alkalmazhatja munkája során: e csoport 77%-a tudta, hogy ez így van, szemben az ügyvédek 61%-ával. Ugyanakkor azoknak a jogászoknak, akiknek volt már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügyük, felülreprezentáltak az ebben a kérdésben rosszul válaszolók között (19%). Azt azonban éppen az államigazgatásban dolgozók gondolták a legtöbben (62%), hogy a GVH határozatait meg lehet támadni az Európai Bizottságnál, pedig ez nincs így. Akik már belemélyedtek a Versenytörvénybe illetve akiknek volt már ezzel kapcsolatos ügyük, valamint akiknek a munkája fő területe a gazdaság, azok viszont felülreprezentáltak a kérdésre helyesen válaszolók között (37%, 41% és 39%).